

TANZANIA

Sukumabønder i Mwanza-regionen

*Indsamlet af Bente Rauff Knudsen i 1976.
Ny indsamling og revision foretaget af Henrik Zilstorff 1997/1998.*

Indhold

- Lærervejledning
- Generel tekst
- Madopskrifter
- Tekst til dias
- Genstandsliste
- Litteratur

Lærervejledning

Denne Unesco-samling fra Tanzania giver et indblik i dagligdagen i et 3.-verdensland i Afrika, der har været, og forsat er, i rivende udvikling. Samlingen er sammensat af to dele, dels en ny samling fra 1996-97, og en mindre del fra en indsamling, der blev foretaget i 1976. Den ældre samling var dels uaktuel i forhold til de forandrede livsbetingelser i dagens Tanzania, dels havde samlingen været meget populær, hvilket betød at dele af den var så slidt, at den ikke tålte at blive brugt mere. Vi har derfor valgt at opdatere størstedelen af samlingens genstande samt alt billede- og tekstmaterialet. Samlingen er nu mere geografisk dækkende for Tanzania end tidligere.

Den gamle samling stammer fra Sukumaland ved Viktoriasøen i den nordlige del af Tanzania. Sukumaerne er fortsat den numerisk største etniske gruppe eller stamme i Tanzania. Sukumadelen af samlingen giver et indblik i det traditionelle afrikanske landsbyliv med tætte sociale strukturer og tilhørsforhold. Derudover giver sukumadelen indblik i sukumaernes fortid, hvor området bestod af selvstændige kongedømmer. Der er bibeholdt et afsnit om sukumaernes historie i den generelle tekst.

Den nye del af samlingen er overvejende indsamlet i det sydvestlige Songea-distrikt - tæt på grænsen til Mozambique. Genstandene stammer dels fra landsbyer i området, dels er de indkøbt på markedet i Songea by og i hovedstaden Dar es Salaam.

Siden starten af 1960'erne har Tanzania forsøgt sig som en socialistisk stat. De første mange år som en et-partistat og med en bevidst integrering af fjernereliggende landområder. Landsbyen Ngahokora i det sydvestlige Songea-distrikt, som en stor del af den nyere del af samlingen stammer fra, skyldes denne politiske strategi. Landsbyen blev officielt registreret i 1974 efter sammenlægningen af en del mindre bosteder i området.

I 1992 blev der foretaget en forfatningsændring, der tillod flere partier end det hidtil eneste tilladte CCM (revolutionspartiet). Landet er således i 1990'erne inde i en rivende udvikling, både politisk og økonomisk. For den politiske opblødning har også betydet en introduktion af mange vestlige varer, - på godt og ondt. Det er disse, og andre, forandringsprocesser, der søges skildret i samlingens genstande, dias og andre dele. Livet leves stadig, for langt den største del af befolkningens vedkommende, i landsbyer, hvor livet også går sin vante gang med årstidernes skiften. Men påvirkningen udefra er der, hvad enten det drejer sig om de lunkne coca-colaer, der kan købes hos landsbykøbmanden eller petroleumslamperne lavet af sydafrikanske øldåser. Samlingens genstande er overvejende forskellige husholdningsgenstande og andre ting, der afspejler disse forandringer, der får indflydelse helt ud i landsbyen.

Igennem flere årtier har Tanzania været en fremtrædende modtager af dansk bistandshjælp. Også dette er reflekteret i samlingen. Her fortælles om det store Danida vandprojekt, der har sørget for vand til mange landsbyer i den sydvestlige del af landet (heriblandt den landsby der indgående beskrives i teksten og samlingen). Et andet eksempel er oplysningskampagnerne om børnevaccination, samt medicinforsyningerne til landsbyklinikker (heriblandt ovennævnte landsby). Også dette har Danida været med til. Samlingens solkomfur er et eksempel på et helt andet slags udviklingsprojekt. Udvikling er således mange ting. Som en tidligere tysk koloni, engelsk protektorat og siden et kendt og fremtrædende 3.-verdensland har Tanzanias mangfoldige befolkningsgrupper været underlagt både vestens og den nationale regerings ønsker om udvikling i bestemte baner. Således er mobiltelefoner ikke et ukendt syn i landets større byer. Samtidig hakkes jorden med håndkraft og børnene dør af sygdomme, der andre steder i verden for længst er under kontrol. Disse store

økonomiske forskelle skaber sociale skel, - mellem rig og fattige mellem land og by.

Vores håb er at samlingen viser nogle af disse mangfoldige forskelle, der på en gang er farverige, eksotiske og problemfyldte. Evt. kommentarer er mere end velkomne.

Henrik C.H. Zilstorff
Lene Christensen

Generelt om Tanzania

Nationen Tanzania blev til i 1964 ved en sammenlægning af landet Tanganyika og sultandømmet Zanzibar, der er en øgruppe i det Indiske Ocean. Zanzibar er langt mindre end fastlandet og har i århundreder været et arabisk sultandømme under overherredømme fra det arabiske Oman. Fastlandet Tanganyika tog sig politisk selvstændighed i 1961 efter at det havde været et britisk protektorat og før det en tysk koloni. Tanzania har siden uafhængigheden været et af de fredeligste lande i Afrika. Landet har også været politisk meget stabilt i sammenligning med andre afrikanske lande. Tanzania har udkæmpet en krig mod diktaturet i Uganda, fra 1977 til 1979, som en slags solidaritetshjælp til nabolandet, da Uganda led under Idi Amins diktatur. Denne krig kostede dyrt for et fattigt land som Tanzania, der kæmpede for at udvikles i en god retning. På samme måde har kampen mod apartheid i Sydafrika været en kolossal belastning for Tanzania, ligesom Tanzanias støtte til befrielseskampene i frontliniestaterne imod det racistiske Sydafrika. I 70'erne og 80'erne fandtes der adskillige flygtningelejre i det sydlige Tanzania, der husede flygtninge fra både Sydafrika og Mozambique. På trods af disse to store kampe har Tanzania formået at skabe en målrettet udvikling og er forblevet politisk stabilt i modsætning til mange andre afrikanske lande, der har måttet gennemgå talrige politiske kup og omvæltninger.

Det land der nu hedder Tanzania er et af de steder i verden, hvor man har fundet tegn på den tidligste menneskelige aktivitet. På et sted i det nordlige Tanzania findes Olduvai Gorge, som er en del af den store geologiske forkastning, der kaldes for East African Rift Valley. På dette sted er tidlige spor af mennesker bevaret som forsteninger og på grund af de specielle geologiske formationer i området, finder man nu sporene af menneskehedens første forfædre på dette sted. Den gruppe af mennesker der boede her er kendt som nogle af de første medlemmer af arten Homo, som også vi nutidsmennesker tilhører (Homo Sapiens). Det er ligeledes i Olduvai Gorge, at man har gjort de første fund af menneskefremstillede redskaber, forskellige slags sten- og benredskaber.

I mange årtusinder var disse nomadiske grupper og andre grupper de eneste, der beboede det centrale, østlige og sydlige Afrika. For omkring 1000 år siden begyndte nogle folkevandringer, der gjorde at hele Afrika beboedes af forskellige grupper. Den befolkningsgruppe, der hermed blev dominerende i Tanzania tilhører bantu-gruppen, som er en sproglig defineret befolkningsgruppe, der nu bebor store dele af Afrika syd for Sahara. Bantuerne i Tanzania er inddelt i mange forskellige etniske grupper, eller stammer, som de også kaldes. Normalt siger man, at der findes 130 forskellige stammer i Tanzania, hvoraf de fleste betegnes som værende af bantuoprindelse. Der har dog altid været fortsatte omrokninger mellem de forskellige grupper og stammer, man har kæmpet om retten til landområder og retten til at regere over andre stammer. Således har befolkningsgrupperne flyttet rundt, de er blevet blandet, og de forskellige kulturer og samfund er forandrede. Ingen stammer kan således siges at være oprindelige, forstået på den måde, at der skulle gå en lige linie fra hvad de er nu, til hvad de var i tidligere. Befolkningstætheden har aldrig været så stor som den er nu i Tanzania, men den har været i vækst i mange hundrede år. Alligevel er det sikkert at befolkningstallet aldrig er vokset så meget som det er de seneste halvtreds eller hundrede år, som vi også kender det fra Europa. Det tanzanianske kystområde ved det Indiske Ocean har igennem århundreder været i kontakt med arabere og indere bl.a. gennem handelsaktivitet. Man regner med, at de første arabere ankom til Kaole og det nuværende Bagamoyo allerede omkring år 1000. Arabere og indere bedrev handel med guld og elfenben, og havnene ved det Indiske Ocean blev brugt som transithavne på

varernes vej fra det indre af landet til de arabiske sheikdommer. Selvom de mest drev denne handel i kystområdet, hvor øen Zanzibar var kernepunktet, så nåede de også langt ind i landet. Dette skete via handelskaravaner, som både arabere og nyamvezi-folket kontrollerede. Disse handelsnetværk rakte helt ind i det indre af landet ind til Nyasasøen (Malawisøen), Tanganyikasøen og Victoriasøen. Araberne drev slavehandel fra den tanzanianske kyst, og her fungerede byen Bagamoyo som udskibningshavn for slaverne. Slaverne, som araberne solgte, kom fra det indre af landet, men disse slaver kom ikke, som vi kender det fra Vestafrika, til Nord- eller Sydamerika. Slaverne blev først og fremmest solgt som arbejdskraft til Arabien og kryddernellike-plantagerne på Zanzibar. Men man ved også fra historiske kilder, at det i Kina var populært for den rigere del af befolkningen at eje afrikanske slaver som f.eks. tjenere. Slavehandelen blev forbudt i 1873, men fortsatte alligevel nogle år endnu.

Et par århundreder senere begyndte Europæerne at interessere sig for det, der nu er Tanzania. Det skete med våben og magt, og med en voldsomhed, der fik det til at se ud som om, europæerne opdagede et uberørt land beboet af primitive. Portugiserne var de første europæere, der drev handel i det østafrikanske område, men de blev dog fortrængt fra det tanzanianske territorium af araberne. Portugiserne etablerede sig i stedet i landet Mozambique syd for Tanzania, der forblev under portugisisk styre som koloni indtil 1976.

I den sidste del af 1800-tallet viste de europæiske nationer stor interesse i at dele det afrikanske territorium i mellem sig, for at kunne kolonisere det. Dette kaldes på engelsk 'the scramble for Africa' eller kapløbet om Afrika, og ved en konference i Berlin i 1886 delte man Afrika syd for Sahara i mellem de europæiske kolonimagter England, Frankrig, Tyskland, og Belgien.

Der kom missionærer fra adskillige europæiske lande, for eksempel Frankrig, Tyskland, England, Italien, ja endog lidt senere fra Danmark. Dette skete samtidig med at de europæiske lande udkæmpede et kapløb om at indtage så meget af Østafrika som muligt førend et andet europæisk land indtog samme område. Man byggede jernbaner om kap, for med disse at retfærdiggøre ens lands krav på store områder og for at kunne transportere varer fra det indre af landet ud til havnene på kysten.

Englænderne sendte adskillige opdagelsesrejsende til Østafrika, bl.a. den kendte David Livingstone, der endte sine dage på bredden af Victoriasøen.

Tyske missionærer begyndte deres missionærvirksomhed i landet fra 1884. Dette skete ved at man forhandlede med stammelederne om accept mod at stammerne nød tysk beskyttelse mod deres naboer. Tysk Østafrika navngav tyskerne det, der nu er Tanzania. Her var Zanzibar dog undtaget, fordi øen forblev et selvstændigt sultandømme. Tyskerne byggede et net af jernbaner og veje med det primære mål at kunne transportere råvarer, så som bomuld, sukker, sisalsnor, kaffe og gummi ud af landet. Store plantager oprettedes og folk blev sat til at dyrke råvarer de ikke selv behøvede, men som tyskerne kunne tjene penge på. På denne måde blev tanzanianerne inddraget i en pengeøkonomi, for når de ikke længere dyrkede deres egne fødevarer, var de afhængige af at tjene penge til livets opretholdelse.

Efter første verdenskrig overgik landet fra at være tysk koloni til at være et britisk protektorat. Dette var led i Folkeforbundets politik. Englænderne kaldte landet for Tanganyika, som på swahili betyder landet bag byen Tanga. Tanga var og er en havneby i det nordlige Tanzania. England fik rollen som leder af landet indtil det kunne klare sig selv, bestemte man. Man regnede med at dette ville tage op mod hundrede år, men allerede i slutningen af 1950'erne voksede presset for at løsrive sig fra det engelske styre, der blev betragtet som en kolonimagt, lige som tyskerne havde været det.

På mange måder har de europæiske kolonisatorer og missionærer været med til at introducere det, der senere blev til hjørnestene i det tanzanianske nationale fællesskab. Dette drejer sig først og fremmest om uddannelse og sundhed, for

langt de fleste steder i landet var det missionærerne, der grundlagde både skoler og hospitaler. Hvis man eksempelvis havde modtaget undervisning på en missionskole, betød det at man var langt bedre stillet i forhold til at få en god uddannelse og dermed et godt job senere. De første afrikanske ledere i Tanzania var således næsten alle uddannet gennem missionskolerne. Natten mellem den 8. og 9. december 1961 blev Tanzania et selvstændigt land. Dette skete uden blodige krige eller optøjer som i mange andre afrikanske lande. Der havde i årene forinden dannet sig en stærk folkelig bevægelse TANU (Tanganyika African National Union), som formåede at overbevise FN om, at landet var modent til at tage vare om egne interesser. Fordi FN bakkede Tanzania op, kunne overgangen til selvstyre foregå i ro og mag. I 1977 blev TANU lagt sammen med politisk parti på Zanzibar og tog navneforandring til CCM (Chama cha Mapinduzi, der betyder revolutionspartiet). Tanzanias leder igennem de første mange år som selvstændigt land hed Julius Nyerere. Hans vision for Tanzania var den såkaldte afrikanske socialisme, og for at nå dette mål måtte landet gennemgå en periode, hvor der kun var et enkelt politisk parti tilladt, nemlig det regerende TANU og senere CCM. Forfatningen, dvs. Tanzanias grundlov, var indrettet således, at Nyerere lovligt besad næsten al magt med partiet, der igen kunne bestemme næsten egenhændigt.

På trods af disse diktaturlignende forhold er både tanzanianere og mange andre enige om, at Nyerere og CCM har gjort meget godt for landet. Dette gælder først og fremmest skoler og sundhed. Man har i Tanzania igennem 1970'erne foretaget såkaldte landsbysammenflytninger, der tvang folk til at flytte til bestemte større byer, hvad enten de havde lyst eller ej, fremfor at bo isoleret eller i ganske små landsbyer. Bagtanken med denne plan var, at man herved bedre kunne gennemføre planen om, at alle tanzanianske børn skulle kunne komme til at gå i skole, hvilket også er lykkedes. Som resultat af denne konsekvente politik har Tanzania idag som et af de få afrikanske lande et nationalsprog som alle i landet taler. Dette sprog er kiswahili og dets store udbredelse er utrolig vigtig i et land, hvor der eksisterer mange lokale sprog. Kiswahili gør det muligt for folk forskellige steder i landet at kommunikere, selvom de tilhører forskellige stammer.

Den anden del af planen var at forbedre landets sundhedssituation ved at oprette klinikker i alle disse nye landsbyer, for at kunne komme de mange sygdomme som folk plagedes af, til livs. Dette er lykkedes delvist. Klinikkerne er der, og der bliver nu regelmæssigt foretaget eksempelvis sundhedscheck og vaccinationer af småbørn. Alligevel er den generelle sundhedssituation mange steder i landet langt fra god, primært p.g.a. fejlernæring og dårlige hygiejniske forhold. Du kan læse mere om dette i afsnittet om sundhed.

Igennem 1980'erne opstod der i befolkningen et krav om, at de lokale regeringer skulle have mere magt, og at menneskerettighederne skulle respekteres. Dette satte skub i en bevægelse hen imod et mere demokratisk politisk system, sådan som vi kender det her i Danmark. Fra 1992 blev andre partier end CCM tilladt i Tanzania. CCM er dog stadig det dominerende parti med det absolutte flertal i parlamentet, men det vigtige er, at der nu er andre politiske partier repræsenteret, og dermed andre synspunkter. Det er dog stadig CCM, der besidder eneret til at indstille kandidater til præsidentposten. Tanzania er således i fuld gang med at omstille sig efter de første år med eget styre. Dette gælder for mange afrikanske lande, der har gennemgået en periode med krige og/eller diktatur, og først nu synes på vej til at finde sine egne ben. En af grundene til at det har været svært for Tanzania og andre afrikanske lande at få et stabilt politisk system op at stå, er at de tidligere kolonisatorer har haft fortsatte økonomiske interesser i landene.

Som primær producent af råvarer (eksempelvis kaffe og bomuld) fremfor videreforarbejdede produkter (f.eks. pulverkaffe og fabriksfremstillet tøj), har Tanzania været underlagt stærkt svingende priser på råvarer på det internationale marked. Det har haft store konsekvenser for de tanzanianske

bønder, hvis eksempelvis prisen på kaffe pludselig dykkede. Der har været et voksende underskud på handelsbalancen, fordi man har været nødt til at importere flere varer end man har kunnet eksportere. Og priserne på de varer man har været nødt til at importere har generelt været stigende, mens priserne på de varer man har kunnet eksportere er faldet. Desuden har Tanzania været nødsaget til at låne penge i udlandet, og renter og afdrag på disse lån har været svære at klare for et fattigt land som Tanzania.

På grund af disse forskellige faktorer gennemgik Tanzania midt i 1980'erne en dyb økonomisk krise. Man valgte derfor i 1986 at indgå i et økonomisk program i samarbejde med bl.a. den internationale valutafond. Det går langsomt fremad for Tanzanias økonomi, først og fremmest fordi man har valgt at satse på, at mange tanzanianere skal have en god uddannelse, og dernæst fordi der langsomt er ved at komme gang i forskellige slags industriforetagener, der kan sælge varer til udlandet, og derved bidrage til, at Tanzanias økonomi forbedres.

HISTORIE

I de følgende to afsnit gives der eksempler på 'lokal' historie i Tanzania. Det drejer sig om de to stammer fra hhv. Sukumaland og Songea-området, som hovedparten af samlingens genstande er indkøbt.

Sukumaerne ved Victoriasøen

Sukumafolket bor i et område i det nordlige Tanzania, tæt ved den store Victoriasø. Landet de bor i er et ret frugtbart sletteland, ca. 1200 meter over havets overflade. Man ser mange bakker med store klippeblokke på toppen. Ind imellem bakkerne findes sandet sletteland og dalstrøg, hvor jordbunden er leret. I disse områder løber i regntiden floder. På dette sletteland dyrker sukumaerne jorden og driver deres kvæg på græs.

Ved siden af nationalsproget kiswahili, tales og også det lokale sprog kisukuma, og sukumaerne deler en fælles historie og kultur. Traditionelt har Sukumaland været opdelt i kongeriger, hvor kongeslægterne var i familie med hinanden. Sukumaerne udgør én stamme eller etnisk gruppe blandt Tanzanias mange. Sukumaernes historie går langt tilbage. Alle sukumaer har som børn fået fortalt, hvordan de første sukumakonger kom til dette område vest fra. Og alle kan de lange remser af konger som har regeret der, hvor man bor. På samme måde lærte alle skolebørn i Danmark også tidligere rækkefølgen på de konger, der havde regeret i Danmark. Men i modsætning til eksempelvis den danske historie, har sukumaerne først for nylig skrevet deres historie ned, og indtil da har historien været mundtligt overleveret, dvs. at forældre har fortalt sukumaernes historie til deres børn, som har husket den, og igen fortalt den videre til deres børn osv.

Sukumaerne fortæller om, hvordan Nkanda omkring år 1500 kom til området med sine følgesvende. Han kom fra en lille landsby ikke langt fra, hvor byen Geita ligger idag. Hans far havde givet ham noget hemmeligt medicin med. Det skulle give ham lykke på rejsen, skaffe ham mange venner, hvor han kom frem, og beskytte ham mod vilde dyr. Samtidig var det en god jagt-medicin. Hans far havde også givet ham hakker af jern, kvæg og meget andet med på rejsen. Da han havde nået sit mål, slog han lejr. Han sagde: "Sukumala ha". Det betyder på sukumasprog: "Lad os hvile her". (Ordet "Sukuma" betyder også "folket fra nord". Sådan blev de kaldt af folk syd fra). Der er derfor de kalder sig sukumaer.

De to opdagelsesrejsende Stanley og Speke var de første europæere, der besøgte Sukumaland i 1860'erne. De har beskrevet hvordan folk boede i landsbyer, der var beskyttet af store granitblokke. Hvor der ikke var granitblokke havde folk selv bygget eller plantet hegn omkring landsbyerne for at beskytte dem. Indenfor hegnet fandtes køkkenhaver, mens de større marker fandtes udenfor hegnet. Det er de unge mennesker i landsbyen, der sammen arbejder i markerne. De hakker markerne op, når den første regn har blødt

markerne op i november. Efter hakning er jorden klar til såning, og afgrøderne vokser sig store gennem de våde måneder i februar og marts. Afgrøderne bliver høstet når den tørre tid sætter ind, dvs. i maj og juni.

Kongedømmet var opdelt i en række mindre distrikter hver med en landsby. Landsbylederen var kongens mand ude i landsbyerne. Ingen kunne eje jorden, men man havde lov til at dyrke den, dette kalder man brugsret til jorden. Den ældste søn arvede denne brugsret efter sin far, mens de yngre sønner måtte se sig om efter jord et andet sted. De kunne f.eks. rydde ubenyttet jord som de kunne bruge til opdyrkning, blot de fortalte landsbylederen om den nye mark, de havde anlagt.

Afhængig af høstens størrelse måtte hver bonde give noget af høsten til landsbylederen, som igen måtte give det videre til kongen. Dette kaldes tribut og er det samme som en slags skat. Til gengæld for den tribut som bønderne havde betalt, holdt kongen store fester og ceremonier, hvor forrådet af mad blev spist. Lagrene af mad var også en slags nødlagre, hvis høsten skulle slå fejl og der skulle opstå sult.

I løbet af 1800-tallet mærkede man i Sukumaland, at araberne nu styrede handelen, både på kysten, men også langt ind i landet. Araberne havde handelskaravaner, og begyndte at handle med sukumaerne. Araberne var specielt interesserede i elfenben som de kunne sælge videre på Zanzibar. Elfenbenet fra de elefanter, som var blevet skudt eller var døde i Sukumaland, skulle kongerne derfor aflevere til araberne, og til gengæld herfor fik de nogle stykker kvæg. Det var begge parter godt tilfreds med.

Araberne betalte også kongen med perler, klædestykker (kangaer) og geværer. Geværerne gav kongen en helt ny slags magt, som han ikke tidligere havde haft: militær magt. Indtil da havde han kun haft magt som områdets religiøse leder. Men nu dannede mange konger små private hære af soldater med geværer. Kongerne fik via araberne også mulighed for at omsætte den tribut, som sukumaerne havde betalt til ham, til elfenben og senere til handelsvarer. En anden grund til at kongerne nød godt af handelskaravanerne var, at de måtte betale skat for at rejse igennem kongeriget.

Med denne udvikling blev kongedømmets grænser meget vigtige, hvad de ikke havde været tidligere. Mange under-konger rev sig løs og dannede deres egne kongeriger. Handelssproget, der blev talt på karavanevejene var kiswahili, det sprog, der idag er Tanzanias nationalsprog. Dette sprog er oprindeligt en blanding af arabisk og forskellige østafrikanske sprog. Der var også megen anden påvirkning fra araberne, både religion - Islam - forskellige brugsting, afgrøder og skikke kom til Sukumaland med karavanerne. Sukumaerne organiserede også selv handelskaravaner til kysten. De sukumaer, der rejste ud til kysten lærte meget om de skikke der fandtes her, og denne viden tog de med sig hjem til Sukumaland, hvor det igen fik indflydelse på livet her.

På denne måde lærte sukumaerne om danse-konkurrencer, som var populære langs kysten. To sukumaer, Ngika og Gukha, startede i midten af 1800-tallet hver deres danseselskab, Bagika og Bagalu, der efterhånden blev til meget store selskaber, der stadig eksisterer. Selskaberne indenfor samme forening er venneskaber. Disse venneskaber var vigtige i forbindelse med handelskaravanerne, hvor det var godt at have venner, når man var langt væk hjemmefra. Venneselskaber gjorde det meget lettere at handle, også når man var langt væk fra Sukumaland. Det er i høj grad de to selskaber Bagika og Bagalu, der har fået sukumaerne til at føle sig som ét folk.

Da de europæiske kolonisatorer kom til Sukumaland, fik de bønderne til at dyrke bomuld. Hvis de ikke ville eller kunne dette, måtte mændene rejse langt væk for at arbejde i de store plantager, der var ejet af tyskerne. Det var nødvendigt med dette lønarbejde, fordi tyskerne krævede, at afrikanerne betalte en skat i penge. Og den eneste måde at opnå penge på, var enten at dyrke bomuld, der kunne sælges eller at arbejde i plantagerne. Den dag idag er det stadig sukumaerne, der dyrker næsten al den bomuld, der produceres i Tanzania.

Wangonierne i Songea-området

Wangonierne er en relativ ny befolkningsgruppe i Tanzania. Det er kun ca. 150 år siden at denne befolkningsgruppe ankom til det sydlige Tanzania, hvor de bor idag. Denne gruppe mennesker stammer fra det nuværende Sydafrika, hvor der i årene 1816-1825 herskede mange uroligheder og krige sted. Disse krige fandt sted inden den britiske kolonisering af dette område og det var via disse mange krige, der kendes under navnet mfecane, at det stærke zulu-kongkongedømme opstod og fik sin udbredelse under den konge Shaka. I forbindelse med mfecane opstod en række nye befolkningsgrupper og stammer. En af disse udgik fra det daværende Thongaland i det nuværende Mozambique under ledelse af høvding og hærleder Zwagendaba. Af årsager som vi ikke kender idag, begyndte en gruppe mennesker fra stammerne Ndwandwe, Thonga og Swazi under ledelse af Zwagendaba i 1825 at bevæge sig, først vestpå og senere nordpå. Det er efterkommere af disse folk, vi idag kender som de tanzanianske wangonier. Der var tale om en folkevandring, men den foregik meget langsomt; man slog sig først ned i et område i nogle år, før man bevægede sig videre.

Denne gruppe mennesker krydsede først Limpopo-floden og derefter den store Zambezi-flod. Dette skete d. 19. november 1835. Dette ved man fordi der denne dag fandt en solformørkelse sted, som både kan stadfæstes i de europæiske kalendre og som huskes i wangoniernes mundtligt overleverede historie. Zambezi er en kæmpe flod, men fordi det var tørtid var det muligt for wangonierne at krydse floden. Umiddelbart efter at have krydset floden, slog wangonierne sig ned i territoriet nord for floden, der på dette tidspunkt var beboet af Wasenga-folket. Wangonierne forblev i dette område i fire år.

I 1845 døde Zwagendaba efter at have ledt gruppen af mennesker over en kæmpe strækning fra det sydlige Afrika. Efter hans død opstod der uenighed blandt hans sønner om, hvem der nu skulle lede wangonierne. Dette førte til, at forskellige mindre grupper bevægede sig i hver sin retning, og der eksisterer idag wangonier tre forskellige steder i Øst- og Centralafrika som følge af disse uenigheder.

Det var på denne måde at wangonierne blev den dominerende befolkningsgruppe i det sydvestlige Tanzania. Wangonierne var krigere, og de besejrede én efter én de andre stammer i området. Når en stamme var blevet nedkæmpet, fik den lov at beholde sin høvding, så længe høvdingen gjorde som wangoniernes ledere sagde.

Omkring 1850 ankom wangonierne til Songea-området og her bor deres efterkommere stadig. Dette kan bl.a. ses ved folks efternavne, som viser hvilken stamme og klan man tilhører. I de første mange år blev der dels udkæmpet en række mindre krige mod lokale grupper i området, dels kæmpede wangonierne om det generelle herredømme med en anden dominerende stamme, nemlig wahehe, der idag bor i området omkring byen Iringa.

I 1894 kom de første tyskere til Songea-området. Tyskerne havde allerede indgået aftaler med mange af stammerne langs med kysten, der herefter nød beskyttelse fra den tyske hær i området. Wangonierne ville på den ene side gerne holde sig gode venner med tyskerne, for de kendte til skydevåbnenes styrke, på den anden side ville de ikke opgive deres herredømme over området. De var vant til at slås med deres naboer, og ville ikke underlægge sig tyskerne. De tyske generaler, der kom til området, samlede høvdingene for at fortælle dem, at det ikke nyttede at gøre modstand, for kuglerne fra de tyske geværer var istand til at gennembore wangoniernes skjolde.

I 1898 grundlagde tyske benediktinermunke en missionsstation ved det, der blev til Songea by. Den hedder Peramiho og er idag én af de største missionsstationer i hele Østafrika. Brødrene byggede først en kirke, men det der kom til at få størst betydning, var missionshospitalet, der stadig eksisterer, og

idag er anerkendt som et af Tanzanias bedste hospitaler. Det var nonner, der startede hospitalet i simple lerhytter. De tilbød lindring for de lokale, hvis de til gengæld ville lade sig omvende til den katolske tro. På denne måde gik det til, at stort set alle wangonier idag er katolikker.

Således blev wangonierne langsomt underlagt tyskernes herredømme selvom de var et stærkt og stolt krigerfolk. Men inden wangonierne overgav sig fuldstændigt, fandt der først den blodige Maji-Maji-opstand sted i Songea-området, som senere er blevet til et nationalt symbol på tanzanianernes modstand mod kolonimagten. Maji-Maji-opstanden fandt sted i årene 1905-1907, og det estimeres, at mellem 2-300.000 mennesker blev dræbt under opstandene eller efterfølgende døde af sult. Dette svarede til 30% af områdets befolkning på dette tidspunkt.

Opstandene startede med, at to medicinmænd i området spredte det rygte, at de besad vand (maji), som gav modstandskraft mod tyskernes geværkugler, for de mennesker som drak dette hellige vand. Tyskernes krudt og kugler blev simpelt hen omdannet til vand ved denne magi. Samtidig gik der rygter om, at tyskerne i kystområdet allerede var blevet nedkæmpet, og dette ansporede wangonierne, der gerne ville genvinde deres selvstændighed og ikke være underlagt tyskerne, yderligere.

Opstanden kulminerede med, at en tysk missionær og benediktinermunk, broder Francis Leuthner, i 1905 afbrændte én af wangoniernes hytter nær Peramiho, fordi han mente, at der blev ofret til forfædrene her. Dette irriterede høvding Mputa, der fik hævn ved at dræbe munken. Størstedelen af missionsstationen Peramiho blev plyndret og nedbrændt efter denne hændelse. De tilbageværende munke og nonner måtte flygte, for ikke at blive slået ihjel af wangonierne, der var overbevist om at det hellige vand var effektivt mod tyskernes kugler.

Men den tyske hær sendte forstærkninger til området, og slog derefter hårdt ned på wangonierne. Oprørerne blev nedkæmpet og deres høvdinge blev arresteret og senere dømt til døden. Høvdingene blev hængt i 1906, og stedet for deres henrettelse er endnu bevaret i Songea by. Men hvad der var endnu værre end krigens blodighed var den hungersnød, der efterfølgende kostede mange tusind mennesker livet. Fordi der havde været krig, havde folk ikke passet deres marker, og da krigen var slut var der ikke mere mad. Afgrøderne var enten blevet ødelagt eller brugt som mad til krigerne. Så folk sultede ihjel i stort antal, og det var dette der for alvor knækkede wangoniernes modstand mod tyskerne. Mange valgte også at flygte for ikke at blive straffet af tyskerne for det, de havde gjort under krigen.

Maji-Maji-opstanden betød således enden på wangoniernes modstand mod den tyske kolonimagt: deres ledere blev henrettet og de tilbageblevne magtede ikke at kæmpe videre. I mange år herefter skete der meget lidt i dette sydlige område. Man betragtede først og fremmest wangonierne som en arbejdskraftreserve, og mange rejste til andre dele af Tanzania for at arbejde i bomulds-, te-, kaffe- eller sisalplantagerne, som tyskerne havde anlagt. Men Maji-Maji-opstanden er for tanzanianerne blevet et historisk symbol på, at folk ikke blot overgav sig til kolonimagten uden kamp, men kæmpede aktivt for at bevare det, som de mente var deres.

HVERDAGSLIV/HUSHOLD

Selvom både mænd og kvinder arbejder i marken, så er det daglige arbejde i landsbyen er meget kønsopdelt. Kvinderne tager sig primært af madlavning og børnepasning. Mens det praktiske arbejde i markerne deles, har mændene hovedansvaret for alt, der har at gøre med landbruget, og de fleste aktiviteter, der rækker ud over husholdet.

I landsbyen står man op før eller samtidig med at solen står op klokken seks. Skoleeleverne møder klokken syv i skolen, og på samme tid er de fleste af de voksne og de større børn, der er færdige med skolen, på vej til markerne. Nogle

dage bliver kvinderne hjemme og ordner forskellige ting i og omkring hjemmet. Om dagen foregår alle aktiviteter uden for huset, idet det simpelt hen er for varmt til at arbejde inden for. Faktisk bruger man næsten kun huset til at sove i. Husarbejdet er meget mere omstændigt end man som dansker forestiller sig. Når der skal bruges vand må dette hentes ved én af landsbyens vandposter. Tidligere skulle man gå længere for at hente vand, men i 1986 byggedes et vand anlæg med toogtyve vandhaner. Det er disse vandposter som Danida, og dermed den danske stat, har ydet økonomisk og teknisk assistance til at oprette. Vandet hentes i store spande, som hver rummer tyve liter. Selv tiårige piger kan balancere med de tunge vandspande på hovedet. De skal blot have hjælp til at løfte spanden op på hovedet. Det hænder også, at små drenge bliver sendt afsted efter vand, men de bærer ikke spanden på hovedet. Al madlavning foregår over åben ild. Mange huse har et separat køkkenhus, ellers er køkkenet et separat rum. Det er fordi røgen fra bålet svier i øjnene. Ildstedet er bygget op af seks mursten, der er stablet to og to og placeret så en gryde kan balancere herpå. Veddet til bålet er længere kæppe og pinde som man tager med hjem på vej fra marken. Pindene stikkes ind imellem murstenene efter at der først er tændt op med kvas. Pindene skubbes langsomt ind i bålet efterhånden som de brænder. Over dette bål tilberedes hver dag den stive majsgrød, ugali. Tilberedningen er simpel. Vand og majs mel koges op under omrøring indtil grøden bliver stiv. Inden tilberedningen skal majs kernerne deles fra skallerne, og kærnerne skal males. En rigtigere betegnelse for dette er stødning. Majs kornene stødes i en stor morter. Dette kan ses på et af lysbillederne. Morterskålen er skåret af en udhulet træstamme. Der bindes et klæde om morteren for at holde indholdet nede i morteren. Den mest typiske tilbehør til majsgrøden er brune bønner som har småkøgt i flere timer. Før i tiden brugte man udelukkende lerkrukker som gryder til madlavningen. Nu bruger man mest metalgryder som er nemmere at håndtere og rengøre, og som ikke går i stykker. Alligevel er der mange der siger, at når maden skal være rigtig god er det bedst at bruge lerkrukker. De er bedre til at tilberede maden i, fordi de giver maden en bedre smag. I dag er mange køkkenting af plastic. For eksempel spande, krus, øser, baljer. Man bruger dog fortsat mange husholdningsgenstande som er lavet af lokale materialer og fremstillet i landsbyen. Eksempler herpå er der mange af i samlingen. Dagens hovedmåltid indtages om aftenen, efter at det er blevet mørkt. Solen går ned omkring klokken syv og da bliver et bælgmørkt, for der er ingen elektricitet noget sted i landsbyen. Eneste lyskilder er de små petroleumslamper lavet af bunden af en øldåse. De to lamper i samlingen er lavet af dåser fra den sydafrikanske ølfabrik Castle. Det er først inden for de seneste år, efter at den internationale boykot af sydafrikanske varer blev ophævet, at der er kommet samhandel med Sydafrika. Maden indtages på huset gårdsplads på et tæppe vævet af strå, et sådant findes i samlingen. Maden serveres på en stor rund metalbakke som familien sidder rundt om. Man tager en smule ugali, majsgrøden, med fingrene, former den som en lille skål, som man dyppe i tilbehøret eller sovsen. Det er kun lejlighedsvist at man får kylling (kuku) og endnu sjældnere gedekød (mbuzi) eller andet kød. Det er kvinderne og pigerne, der står for al tøjvask. Dette foregår ved og omkring vandposterne, da det er tungt at bære vandet. Sæben der bruges til tøjvask er den gule stangsæbe, der også findes i samlingen. Denne sæbe bruges både til tøjvask og til kropsvask. Sæben er meget blød og derfor blid ved huden. Tøjet gnubbes med sæben, skylles og lægges derefter til tørre i det høje græs, så det ikke bliver beskidt. Det er almindeligt at tøjet stryges efter vask. Dette skyldes ikke kun forfængelighed, at man godt kan lide være klædt pænt på. Det er også fordi der findes en bestemt flue, der kan ligge sine æg i tøjet når tøjet hænger til tørre. Når æggene udklækkes kan de som larver trænge ind i huden på den person der har tøjet på, hvilket er meget pinefuldt. Men hvis man stryger tøjet ødelægger den høje temperatur æggene. Da der ikke er elektricitet i landsbyen bruger man et strygejern som det, der findes i samlingen. Det fyldes med glødende trækul og fungerer dermed som de

el-strygejern vi bruger, bortset fra at men ikke kan regulere temperaturen! Det er ikke alle familier der har råd til et strygejern. Så kan man lægge tøjet under madrassen når man sover om natten og på den måde tage nypresset tøj på om morgenen.

Folk i landsbyen holder af at mødes og snakke og drikke den lokalt bryggede øl (pombe), der er brygget enten på majs, bambussaft, bananer, hirse eller andre ting. Smagen minder overhovedet ikke om dansk øl, men er syrlig og gæragtig. Alkoholprocenten er lav, men alligevel kan folk godt blive fulde af øllet. Specielt ældre mennesker, der ikke længere arbejder så hårdt i marken, kan godt lide at sidde sammen i skyggen og drikke pombe ad plasticbægre som de 2 liters, du kan finde i samlingen. Bægeret går på omgang. Også ved festlige lejligheder drikkes der masser af pombe, der brygges i store tønder. Ved bryllupper og på andre tidspunkter i den tørre tid (dansk sommer og efterår), hvor der er mindre arbejde at gøre i marken danser man tit trommedans (ngoma) i weekenderne. Der findes mange forskellige slags trommedanse rundt om i Tanzania, og den der danses i landsbyen Ngahokora kaldes Lizombe og er kendt i hele landet, fordi både dansen og sangen er særlig smuk og inciterende. Denne musik kan du høre på et af båndene i samlingen.

LANDBRUG

For folk i landsbyen er landbruget hovederhverv. Samtlige indbyggere har deres marker (shamba'er), hvor der dyrkes afgrøder både til eget forbrug og til videresalg. I landsbyen Ngahokora i det sydvestlige Songea distriktet ligger markerne både helt inde i landsbyen op til husene, og længere væk, op til flere timers gang fra landsbyen. Ofte har en familie sine fjerne marker i nærheden af, hvor familien boede inden landsbysammenføringen i 1974.

De to hovedafgrøder er majs og tobak. Samtidig med at majs sælges, er det en subsistensafgrøde, det vil sige at majs dyrkes af hver familie til eget forbrug. Alle i landsbyen spiser majsgrød, ugali, mindst en gang om dagen. Tobak er den afgrøde, der bringer flest penge til landsbyen. Inden for de seneste år har flere hvide sydafrikanske tobaksopkøbere bosat sig i Songea-distriktet. De har lavet en ordning med tobaksdyrkerne, hvor bønderne kan få kunstgødning, der fremmer jordens udbytte, på kredit. Denne ordning ligner de gamle kooperativer, men disse fungerede ikke efter hensigten. På den måde sikrer man handlen med tobak for både opkøberne og bønderne. Ud over tobak og majs dyrkes der i mindre omfang bønner, hirse og ris som salgsafgrøder. Endelig dyrker folk nogle grøntsager til eget forbrug. Disse relativt få afgrøder betyder samtidig, at kosten for de flestes vedkommende er meget ensformig. Sammen med en række andre faktorer betyder det at en del folk, særligt børnene, der jo skal bruge ekstra megen vitaminer og næring til at vokse, lider af en mild form for fejlernæring.

Landbruget i landsbyen er meget enkelt, rent teknisk, sammenlignet med det danske landbrug. Alt arbejde udføres per håndkraft og det vigtigste redskab er hakken (jembe), som der findes et eksempel af i samlingen. Op til regntiden arbejder både kvinder, mænd og børn på højtryk for at gøre jorden klar til såning. Se hvordan arbejdet foregår på lysbillederne. Fordi det er så varmt, kan man allerede en dag eller to efter såning og den første regn se små grønne spirer titte frem.

Høsten foregår med en slags le, eller panga, der er en stor bredbladet kniv. Man opbevarer afgrøderne, eksempelvis majs, i forrådshuse, der står på pæle, for at holde dyr væk.

SKOLEN

I selv den mindste landsby i Tanzania er der en grundskole. Den hedder shule ya msingi, som betyder grundskole. Ordet shule stammer fra tiden da landet var

en tysk koloni. Børnene går der fra første til syvende klasse. Derefter følger gymnasiet, der i Tanzania hedder secondary school til sjette klasse. Grundet myndighedernes ønske om at integrere samtlige landets beboere i det at være tanzanianer undervises der i de samme ting over hele landet og på det samme sprog, swahili. Langt de fleste ude på landet har også et lokalt sprog, som der tales i hjemmet, ved leg osv.

Grundskolen er gratis, men forældrene skal dog sørge for nogle af bøgerne, skrivehæfter og skoleuniform. Skal man læse videre på secondary school, koster det penge, hvilket betyder at kun de færreste af eleverne ude på landet går videre end til syvende klasse.

Alle skolebørn i hele landet har den samme skoleuniform på. Hvid skjorte og blå shorts til drengene og blå nederdele til pigerne. I byerne er elevernes uniformer pinligt rene og nystrøgne, mens de på landet ofte må nøjes med brorens eller søsterens aflagte uniformer, der langt fra er hele. Dette kan ses på billederne, hvor skoleeleverne i landsbyen Ngahokora går i parade. I grundskolen har man fag som swahili, skrivning, historie, musik og dans, engelsk, geografi, biologi og regning. I landsbyen er skolen ofte en af de mest moderne bygninger, fordi myndighederne har betalt den. Skolen har altid bliktag, hvor de fleste andre huse har stråtag. Det er ikke nødvendigt med glas for vinduerne, så koldt bliver det aldrig.

I landsbyskolen lærer børnene andet end blot de boglige fag. Eleverne har i forbindelse med skolen nogle marker hvor de dyrker majs og hirse. Overskuddet af dette går til skolens pengekasse. Eleverne gennemgår også den proces det er at bygge et hus. De er med til at ælte ler til mursten. Disse støbes i forme, akkurat som i Danmark, blot uden maskiner. Derefter brændes murstenene. Eleverne blander mørtel og bygger derefter selve huset. Så henter de rafter, der bruges til at bygge tagskelettet, inden der lægges og bindes strå på. Denne proces kan du følge i lysbilledserien. Husbygning er en nyttig kundskab, da børnene på et senere tidspunkt, når de skal giftes, selv skal bygge deres egne huse.

I lysbilledserien kan du også se børnene synge og danse. Dette er optaget på det bånd som også findes i samlingen. I skolen spiller og synger eleverne hver dag til morgenparaden, hvor børnene marcherer klassevis, og i musikundervisningen. Du kan se lysbilleder og høre musik fra en skoleafslutningsfest. Her optræder børnene for deres forældre og søskende. Læg mærke til at her har pigerne fine kangaer på, i stedet for de almindelige blå skoleuniformer.

LIVET I BYEN

Mange tanzaniere har igennem de sidste 50-100 år valgt, ligesom folk overalt i verden, at slå sig ned i større byer. I byen er der mulighed for at tjene penge, hvilket er næsten umuligt på landet. Men samtidig er man i byen akut afhængig af lønindkomst, for her er ingen mulighed for at dyrke sine marker og derved skaffe mad til sig selv og sin familie. Og fordi mange fra landet søger mod byen, betyder det, at der i byen er langt større økonomiske og sociale forskelle end på landet. Jo større byer, des større er forskellene. Enkelte højtplacerede embedsmænd og succesrige forretningsfolk lever i en luksus, der står i skarp kontrast til de fattige beboeres kvarteres overfyldte huse, manglende hygiejniske foranstaltninger og stinkende affaldsdynger.

Det er naturligt, at det er i Tanzanias storbyer, at man finder den største påvirkning fra Vesten. Det gælder alt fra de utallige coca-cola-reklamer til kangaer med billeder af prinsesse Diana trykt på. Storbyens liv er hurtigt og kaotisk, sammenlignet med landsbyens. Den sorte asfalt reflekterer solens brændende varme stråler og luften er blålig af udstødningen fra de mange og larmende biler. Her handles overalt med varer af alle slags: fra dagens aviser til nødder, mobiltelefoner og automåtter. Dette er blot eksempler på, hvad man kan blive tilbudt, når man sidder i en bil, der holder stille for rødt lys. Overfyldte

minibusser, kaldet dala-dalaer, kører i fast rutefart gennem den indre by med billetkonduktøren og nogle af passagererne hægtet udenpå bilen.

Det er også i byen at folk går mest vestligt klædt. Her er færre kvinder klædt i kanga, mange går i fine kjoler og i sko med høje hæle. Mange mænd går med jakkesæt eller i moderne, vestligt inspireret, tøj. Men her er også utrolig mange fattige klædt i laser og pjalter, i plastiksandaler eller på bare fødder på gadens brændende varme asfalt.

I alle større byer findes et marked (soko) hvor der sælges grøntsager, kød, levende høns, plasticvarer, mel og sukker, krydderier, kangaer, husgeråd og mange andre ting. Den store petroleumslampe i samlingen er købt på markedet, og den har lavet den, har møjsommeligt klistret mange stykker glas sammen og loddet lampens metaldele. Sådanne varer sælges der også mange af på markedet. I forbindelse med markedet findes også mange små gaderestauranter, her kan man sidde i skyggen og få sig en chapati, som er indiske flade brød stegt i olie, en riskage (se afsnittet med madopskrifter) og en kop te. Teen, man drikker, er helt sort og meget stærk, for kedlen med vand og teblade står og småkoger i timevis på trækulskomfurer af den type som også findes i samlingen. Bladene fra teen sies fra når den hældes op i koppen, og man putter gerne 2-3 kæmpe skefulde sukker i teen for at dæmpe den bitre smag.

I de fattige kvarterer i de større byer bor folk utrolig tæt sammen. For et dansk øje ligner det ved første øjeblik slumbebyggelse, men det er et faktisk ikke. For hvor slum er ulovlig bebyggelse, er disse huse tilladte, men de er af en meget ringe kvalitet set med europæiske øjne. Her er ingen kloakering og ingen skraldemænd, der kommer og henter affaldet, der derfor dynger sig op alle vegne. Mange familier bor i et enkelt rum, hvor forældre og måske 4-5 børn deler en enkelt seng. En del småhåndværkere bor og arbejder også i disse kvarterer. Her findes flere små barer og restauranter, og alt summer af liv. Lige som andre steder holder også afrikanske piger og kvinder af at se godt ud. Der bliver brugt megen tid og mange penge på skønhedsprodukter og på at komme til at se godt ud. Nogle af de piger som har langt hår har ladet det flette i 'franske' fletninger, der ligger i rækker ved siden af hinanden. Andre kvinder vælger at få trukket krøllerne ud af håret, på samme måde som mange i Danmark vælger at få deres glatte hår permanentet. Når krøllerne trækkes ud, bliver håret stridt og stift og må holdes på plads med gele og hårlak. Nogle vælger også at få kunstigt hår flettet ind som forlængelse af deres eget hår, sådan som man også kan få det gjort i Danmark.

SUNDHED

Landsbyklinikken.

Landsbyen Ngahokora har en klinik med en medical assistant ("barfodslæge") og tre sygeplejersker, hvoraf den ene tager sig af småbørn og småbørnsmødre. Klinikken blev bygget i 1976 og er rimelig stor. Fordi landsbyen ligger så isoleret, tager personalet sig af mange forskellige slags sygdomme. Det er dog ikke alt man kan kurere her, de sværere tilfælde henviser man til Chipole missionsklinikken og det større missionshospital Peramiho. Klinikken er indrettet sådan, at hver ting der foregår, har sit eget rum. Således er der et rum til konsultation, et lagerrum, et rum til medicinuddeling, et til indsprøjtning, et rum til at pleje sår og et rum til liggende patienter. Hver formiddag, ugens fem dage, kommer folk til klinikken for at få konsultation, råd og behandling. Medicinen er rimelig tilgængelig på klinikken, takket være et landsdækkende program for uddeling af medicin og udstyr til alle landsbyklinikker i Tanzania. Dette er støttet af det danske Danida (se medcindåserne i samlingen og endvidere nedenfor). Grundet en satsning på oplysning om sygdomme og behandling har folk flest en rimelig detaljeret forståelse af de fleste almindelige sygdomme og deres behandling (se oplysningsplakater om sygdomme i samlingen).

Lokale healere.

Der findes også en række lokale healere, også kaldet traditionelle medicinmænd. Disse er folk der ikke er ansat af det officielle sundhedsvæsen, men som lokalt i landsbyen hjælper folk når de har sygdomme, eller for den sags skyld også andre problemer. Gruppen af lokale healere spænder vidt. Der er personer, der kender til lidt plantemedicin, på samme måde som vi i Danmark har en del husråd, f.eks. det at man skal drikke kamillite, spise appelsiner og hvidløg, hvis man er forkølet. I den anden ende er der lokale healere der siger, de kun tager sig af åndebesættelse og hekseri. Hekseri kan for eksempel være, hvis nogen menes at være besat af en ånd, der forvolder skade på personen, så han eller hun ikke kan sove om natten, ikke har held med kærligheden eller andre ting. Nogle gange gives hekseri også som grunden til dødsfald, eller hvis man føler sig trådt på af andre samtidig med, at man eventuelt er syg. Midt imellem disse to grupper er der mange healere, der både arbejder med plantemedicin og med forholdet til ånder.

Sygdommene.

De sygdomme folk har er for størstedelens vedkommende forskellige fra dem i Danmark. Det er mest almindelige smitsomme sygdomme folk har, og ikke så meget velfærdssygdomme, som vi kender det i Danmark. De smitsomme sygdomme er særligt smitsomme, fordi de er vanskeligt kontrollable i et fattigt land som Tanzania. Hvis der udbryder dysenteri i eksempelvis Danmark er sundhedsmyndighederne hurtige til at gribe ind, mens et land som Tanzania ikke har midlerne til det. Derfor er der større risiko for smitsomme sygdomme alene fordi, der er flere af sygdommene. Noget andet er, at der i Tanzania er mange sygdomme forårsaget af dårlig kost, eller endog for lidt kost. Dette rammer særligt kvinder og børn, for mændene har nemlig førsteprioritet, når det kommer til maden. Særligt omkring graviditet og amning skal kvinden have ekstra mad. Dette er ikke altid muligt, og både mor og barn er derfor mere udsat for sygdomme. Mange steder i Tanzania er der også det, man kalder for sæsonbetonet fejlernæring. Det betyder, at der på bestemte tidspunkter af året ikke er nok og god nok mad. Særligt omkring såningen af markerne og høsten er der ofte ikke er meget mad tilbage fra sidste høst. Herudover er dyrkningen og høsten forbundet med et stort fysisk arbejde, der gør folk udmattede. I juli måned 1996 blev der på landsbyklinikken i Ngahokora diagnosticeret 57 tilfælde af malaria, 50 tilfælde af halsbetændelse, 5 af diarré, 3 af indvoldsorm, 8 af lungebetændelse og 4 med øjenbetændelse, for at nævne nogle af de almindeligste sygdomme. I perioden under den årlige regntid og derefter er der langt flere malariatilfælde. Malaria forårsages af parasitter, der lever i blodet og overføres af myg. Myggene udklækkes i stillestående vand. Omkring regntiden er der mange steder for myggene at udklækkes. Dyrkningen af afgrøderne foregår i regntiden, hvor antallet af malariamyg er særlig høj, og derfor er også antallet af malariatilfælde høj i dyrkningssæsonen. Omend landsbyen ikke er det værste sted, hvad angår malaria, som er ved kysten, er malaria den hyppigste dødsårsag. Mange har kronisk malaria, det vil sige, at malariaen blusser op igen og igen. Malaria er også forbundet med fejlernæring. Flere af de andre smitsomme sygdomme nævnt ovenfor er også til dels forbundet med ringe føde. Samfundet er gennem de sidste 50 år blevet omformet til primært at dyrke et fåtal af afgrøder til videresalg, og i samme proces er folk holdt op med at dyrke flere og flere forskellige afgrøder. Det gør, at kosten er mere simpel og at folk mangler mange vitaminer, mineraler og proteiner i føden. Maveonder så som diarré er hyppige, langt mere end statistikken fra klinikken viser. Det skyldes, at folk simpelt hen ikke går til klinikken med diarré, fordi det er så almindeligt. Diarré skyldes primært

hygiejniske forhold. Gennem de senere år er vandforsyningen blevet forbedret gennem et vandprojekt og i dag har alle huse et latrin som toilet. Derved formindskes risikoen for at få diarré.
Sundhedsvæsenet

Tanzania har siden uafhængigheden satset meget på den primære sundhedstjeneste. Der er blevet bygget klinikker i næsten alle landsbyer, det med en befolkning på omkring to tusinde mennesker. Under kolonitiden var det offentlige sundhedssystem mest udviklet de steder, hvor der var plantager og fabrikker, og selvfølgelig i nogle af byerne. Tanzania har villet udbyde sundhedstjenesten til alle landsbyer, også de der ligger langt væk. Frem for at have hovedvægten på behandlingen af komplicerede sygdomme (kaldet sekundær sundhedstjeneste) har man villet nå de store befolkningsgrupper med behandling for de mest almindelige sygdomme (kaldet primær sundhedstjeneste). Denne strategi på sundhedsområdet har gjort, at Tanzania i dag er et af de afrikanske lande, der har en sundhedstjeneste, der når ud til størstedelen af befolkningen.

I samtlige distriktshovedstæder og regionshovedstæder har man hospitaler, der burde fungere som det øverste led i et system, hvor de sygdomme, der ikke kan behandles på klinikkerne, henvises til hospitalerne. Dette er det samme princip som i Danmark. Blot har man i Tanzania langt større vægt på den primære sundhedstjeneste, dvs. ude i landsbyerne. Desværre fungerer henvisningssystemet ikke helt som det var meningen. Distrikts- og regionshospitalerne fungerer mest som klinikkerne gør det i landsbyerne, nemlig hovedsageligt til patienter fra nærmeste omegn, det vil sige fra den by, hvor hospitalet ligger, frem for til patienter, der er blevet henvist hertil. Personalet på hospitalerne får en meget lav løn, hvorfor de ser sig nødsaget til at tage en slags brugerbetaling for en del af den pleje de udfører (dette kan man også kalde for bestikkelse). Dette skal også ses i sammenhæng med, at hospitalerne ikke kan tilbyde nær den service, det var meningen de skulle, og som personalet har uddannelse til. Personalet kan derfor ikke gennemføre en planlagt arbejdsgang, og må ty til at udføre den behandling de dog kan, evt. til de patienter der kan betale bedst. Medicinen er nu rimelig tilgængelig i kraft af udenlandske donorer, men meget andet udstyr mangler. Eksempelvis hænder det, at et hospital har medicin der kan redde en alvorlig syg patient, men ikke har mulighed for at behandle patienten, fordi der enten ikke er engangskanlyer, mulighed for at sterilisere kanyler eller også mangler der andet udstyr. Satsningen på at udbygge sundhedsvæsenet ud til de fjerneste afkroge af landet har kostet dyrt. Faktisk har det kostet mere end Tanzania har haft råd til. Her skal udgangspunktet tages med i betragtning. Da man startede strategien om primær sundhedspleje til alle, kort tid efter uafhængigheden i 1961 var antallet af uddannet sundhedspersonale meget lavt, og disse var placeret meget ujævnt i landet. Det er derfor en kæmpe opgave at opbygge en ny sundhedssektor i et land, der også har mange andre sektorer at opbygge. Alligevel kan det i dag siges, at en del af systemet med klinikker og hospitaler fungerer. Eksempelvis har Tanzania et velfungerende program for gravide kvinder og småbørn. Dette program formår at kombinere rådgivning og oplysning med forebyggende behandling, eksempelvis vaccineret af alle børn. En af grundene til at det er en (i hvert fald en delvis) succes er den mangeårige indsats fra NGO'ere (Non Governmental Organisations), startende med missionerne, der stadig driver hospitaler og klinikker mange steder i landet. En anden grund til succes'en er udenlandske donorer, herunder Danida som har været og forsat er aktiv inden for sundhedssektoren.

Aids.

Efter det første aidstilfælde blev diagnosticeret i det nordlige Tanzania i 1982 har landet været et af de hårdest ramte af aids-epidemien i verden. I nogle af

byerne i landet taler forskere om, at så stor en del af de voksne som op til 30 % er smittede. Dette har en voldsom virkning på et land som Tanzania. Først og fremmest er der de store menneskelige lidelser for de, der dør og for de syge, deres familier, slægtninge og venner. Herudover er der de sociale og økonomiske problemer forårsaget af aids-syndromet. Aids rammer alle befolkningsgrupper hårdt, om ikke lige hårdt. Hårdt ramt er eksempelvis erhvervsgrupper som politibetjente, soldater og skolelærere, der via deres arbejde er udstationeret forskellige steder i landet, og derfor i perioder er enlige, samtidig med at de tjener flere penge end mange andre, og derfor har bedre råd til at gå på bar osv. Ser man på uddannelsessektoren er der dystre fremtidsudsigter, hvis op mod 30 % af lærerne er smittet med aids og derfor på et tidspunkt ikke kan arbejde mere. Det koster relativt mange penge at uddanne en skolelærer i et fattigt land som Tanzania. Aids-epidemien efterlader et meget stort antal forældreløse børn. Nogle af disse er heldige fordi de har onkler, tanter eller andre familiemedlemmer, der vil adoptere dem, mens mange overlades til en familieløs opvækst og må klare sig selv fra de er ganske små.

Enhver skoleelev i Danmark, i det mindste i de højere klasser, kender til alvoren af aids-epidemien og ved, hvordan aids smitter. Danmark havde lige fra starten af epidemien en omfattende oplysningskampagne om aids. Dette var ikke tilfældet i Tanzania nogle år tilbage. Der mente man ikke at skoleelever var gamle nok til at få den slags undervisning. Seksualundervisning var stort set ikke eksisterende. Nu har Tanzania gennem de senere år satset meget på at få de yngre generationer oplyst om alvoren i denne sygdom. De tidligste prognoser viser, at denne strategi har en god virkning, for der er færre yngre mennesker, der bliver smittede nu, end for bare fem år siden. Det lader nu til, at epidemien er ved at være konstant omend dette er på et meget højt niveau, hvilket er godt i forhold til den eksplosive vækst som sygdommen var i fra de tidlige 1980'ere til midten af 1990'erne.

BISTAND

Danida

Danida har i mange år haft Tanzania som det land der har modtaget mest støtte. Danida har haft et fokus på fattigdomsbekæmpelse, herigennem via sundhedspleje. Danida har således været medvirkende til at Tanzania i dag er i stand til at nå det store befolkningsflertal med sundhedspleje. Dette kan du læse mere om på siderne 58-63 i Tanzania-nummeret 'Udvikling'. Et eksempel på et af Danidas store projekter i landet er etableringen af vandforsyning i landdistrikterne. Danidas vandprojekt har igennem mere end tyve år arbejdet i landsbyer i tre regioner af det sydvestlige af landet. Dette kan du læse mere om på siderne 70-76 i Tanzania-nummeret 'Udvikling'.

Mellemfolkeligt Samvirke (MS)

MS har arbejdet i Tanzania siden 1963. Til forskel fra Danida ideerne bag MS' arbejde haft det lokale samarbejde mellem udsendte samarbejdspartnere og den lokale befolkning som centralt tema. Ofte har MS projekter været meget små projekter ude i landdistrikterne, hvor man har taget initiativ til udvikling på lokalsamfundenes præmisser. Flere tusinde danskere har arbejdet som frivillige i Afrika, og mange af disse i Tanzania, da Tanzania også for MS har været et satsningsland. De udsendte danskere har i princippet været ansat som frivillige, dvs. at de har haft en anden målsætning end danidarådgivere (kaldet eksperter), og MS udsendte har modtaget en mindre løn. Det sidste har dels været for at få ansat folk som ikke 'rejste for pengene, men for opgaven', dels for at gøre selve projekterne mindre afhængige af penge, og sidst men ikke

mindst, for at skabe en mindre afstand mellem udsendte og tanzanianere. I 1996 lavede man i MS en ny strategi for arbejdet i og med Tanzania. Denne strategi har fire temaer som vi her bringer i citat: "Fattigdom. Tema 1: MS i Tanzania støtter lokale udviklingsinitiativer, der bekæmper fattigdommen. De fleste tanzanianere er så fattige, at de ikke har råd til at tilfredsstille selv de mest basale behov: mad, husly, sundhed og uddannelse. MS vil hjælpe grupper, hovedsageligt på landet, der arbejder for at udnytte de lokale ressourcer bedst muligt til at afhjælpe fattigdommen. Civilsamfundet: Tema 2: MS i Tanzania er med til at styrke civilsamfundet for at skabe grobund for en bredere folkelig deltagelse i udviklingen. Det civile samfund har haft svære kår i Tanzania, fordi staten og CCM partiet i mange år har kontrolleret de fleste tanzanianske organisationer. De folkelige bevægelser er derfor ikke særligt udviklede. De har brug for støtte til at forme det spæde tanzanianske demokrati og til at opbygge strukturer, hvor tanzanianerne kan tage del i og styre deres egen udvikling. Demokrati: Tema 3: Støtte til demokrati og menneskerettigheder. Menneskerettigheder og demokrati er ikke en statisk situation. Det er en proces, der konstant skal understøttes af individer, grupper, organisationer og af den siddende regering. Mangel på fundamentale rettigheder fører til ustabilitet og konflikter, som hæmmer udviklingen. Især støtte til de fattige og marginaliserede er helt nødvendigt for at opbygge en rodfæstet demokratisk tradition. Regionalt samarbejde: Tema 4: Støtte til samarbejde mellem folk i regionen. Fred og stabilitet i hele regionen, der bl.a. omfatter Rwanda, Congo, Uganda og Kenya, er en forudsætning for, at Tanzania kan komme på ret kurs både økonomisk og socialt. Samarbejde mellem folk i regionen vil skabe forståelse hen over grænserne. Det vil lette det økonomiske samarbejde. Samtidig kan landene lære af hinanden og på den måde udnytte de sparsomme ressourcer bedre." (Fra Jan Kjær, Portræt af MS Tanzania: Fattige og marginaliserede tanzanianere får støtte til at udnytte deres ressourcer bedre. <http://www.ms-dan.dk/msrevy/revy97/97_6/portraet.htm>)

Et græsrodsprojekt om solkomfure

Det solkomfur der er med i samlingen er (en lille model af) det, som forsøges at få udbredt brugen af i Tanzania. Dette er et lokalt funderet græsrodsprojekt, og således anderledes en både Danidas, og til dels MS' projekter. Som en del af 'Solar Network Tanzania' har dette projekt en dansker som én af initiativtagerne. Lokale håndværkere uddannes til at bygge solkomfure og dette er et eksempel på et lavteknologisk bistandsprojekt, hvor man har valgt at fokusere dels på kvinderne, dels på miljøet. For det er kvinderne, der står for både madlavning og at hente ved til bålet, og dette betyder tid sparet (og komfuret er iøvrigt lige så hurtigt som et elektrisk under den tropiske sols stråler). Miljøet skånes ved at træhugst med komfuret ikke længere er nødvendigt. Se mappen i samlingen som fortæller mere om dette græsrodsprojekt.

Madopskrifter

Her følger nogle opskrifter på populære tanzanianske madretter, som I selv kan tilberede. Vi har valgt nogle forskellige typer snacks/hurtige retter ud, der typisk sælges på gaden i de større byer. Retterne involverer alle stegning i olie, derfor kan samlingens solkomfur ikke benyttes til disse retter. Læs mere om, hvilke retter det er muligt at tilberede i hæftet om solkomfuret. Chapati og mandaazi er relativt nemme og hurtige at fremstille, mens samosa kræver både mere tid, tålmodighed og fingersnilde.

Chapati

Chapatis er runde brød, stegt i olie, der egentlig kommer fra Indien, men som også er meget populære i Tanzania. Mange tanzanianeres morgenmad består af chapatis og te, men chapatis spises også som tilbehør til mange forskellige slags varm mad, ligesom flutes i Danmark.

Ingredienser?

En dejklump på størrelse med en golfbold rulles ud med chapatipinden, så størrelsen passer til den runde chapatiplade. Derefter steges chapati på panden i olie.

Mandaazi (ca. 35 stk.)

Mandaazi er en mellemting mellem brød og kage. De frituresteges og kan efter fremstilling holde sig i en uge. Skal ikke i køleskab.

1 cup margarine
5 spsk. sukker
2 æg, sammenpiskede
1/2 cup mælk
6 kardemommefrø, afskallede og stødte
2 tsk. bagepulver
4 1/2 mel
1/2 vand
6 cups olie

Rør sukkeret med margarinen. Tilsæt æg og mælk og kardemomme og bagepulver. Blandingen skal ligne scrambled eggs. Tilsæt vand og mel. Ælt dejen igennem og tilsæt mere mel om nødvendigt. Del dejen i tre stykker og rul den ud i cirkler med 30 cm. diameter og ca. 1 cm. tykkelse. Skær derefter cirklerne i strimler på 5 cm. bredde og tilsidst i kvadrater.

Varm olien i en dyb pande. For at prøve om olien er varm nok, test med en mandaazi. Læg den ned i olien, hvis den først synker og derefter flyder op til overfladen, er olien varm nok. Steg mandaazi'erne få ad gangen indtil de er gyldne. Tag dem op med hulske og lad dem dryppe af på papir.

Samosa (ca. 45 stk.)

Samosaer er små trekantede sprøde dejlommer med grøntsags- eller kødfyld. De er lidt besværlige at fremstille, men smagen er besværet værd.

Dej:

2 cups hvedemel
1 cup vand
majsolie

Bland mel og vand til en stiv dej. Del dejen i 12 stykker. Ælt hver dejklump til de ligner doughnuts uden huller. Pensel ni af dejstykkerne med olie og saml dem

tre og tre med den penslede side opad. Læg en dejklump der ikke er penslet ovenpå hver af de tre bunker. Rul hver af de tre stakke med en kagerulle til cirkler med en diameter på 25 cm. Placér dejcirklen på en varm (ikke for varm) pande uden fedtstof og bag den i ca. 5 min. Vend den et par gange. Når dejstykkerne i bunken kan pilles fra hinanden, er de færdige. Tag dejen af varmen og pil hver dejcirkel fra hinanden. Hver cirkel deles i fire som vist på tegning 1. Fold hver kvarte dejstykke A til C og B til D som vist på tegning 2 og 3. Pensel med en blanding af mel og vand langs kanterne. Åben 'lommen' og put fyldet i. Luk den sidste flap (tegning 4) og pensel med mel/vand. Frituresteg samosa'erne indtil de er gyldne og server dem varme med citron eller lime til.

Fyld:

1 stort løg, fint hakket
2 spsk. olie
2 fed knust hvidløg
1 tsk. revet ingefær
1/2 tsk. stødt spidskommen
1/2 tsk. cayennepeber
1 knsp. stødte nelliker
1 knsp. sennepspulver
salt
ca. 1 kg. hakket oksekød

Steg løgene indtil de er klare og tilsæt derefter alle krydderier. Tilsæt så kødet og gennemsteg det hele godt. Lad det afkøle og dryppe godt af inden det fyldes i dejlommerne.

Tekst til dias

Hushold, 10 stk.

1

Murstenshus med stråtag er det mest almindelige i landsbyen. Man kan se at folk dyrker jorden helt op til deres hus. Vi ser her at taget har fået nyt græs ovenpå det gamle for nylig.

2

Tit sidder folk foran husene og snakker. Aldrig inden for. Folk opholder sig ikke inden for i husene, ud over når de sover eller når det regner. På billedet ses fire børn og to unge mænd samt en gammel bedstemor med en smøg bag øret.

3

Her ser vi det samme hus bagfra. Det lille hus til venstre er toilettet, det vil sige et hus bygget over latrinet. Forrest i midten ses et overdækket udendørs køkken. De fleste har dog indendørs køkken, som et separat rum med egen indgang, så rogen ikke spredes i resten af huset.

4

Her kigger en lille genert pige frem bag døren. Det er hendes far der har bygget huset de bor i. Læg mærke til den flotte trædør. Folk bygger selv husene, men der er snedkere der står for træarbejdet.

5

Billedet viser her det største rum i huset. Det bruges mest til opbevaring. I venstre hjørne ses spande, skåle og andre køkkenting. Man kan lige ane den flotte tagkonstruktion og stråtaget. Folk har ikke glasvinduer. Nogle sætter plastik op i vinduerne, mens andre har træskodder.

6

Her ses forrådshuse til opbevaring af for eksempel majs og hirse. Foran det forreste hus ses et trug til at støde og male majs eller andre afgrøder i. På billedet ses også en gris og en høne -- det er normalt at husdyrene går frit omkring.

7

To kvinder skal i gang med at lave en stor portion ugali, majsgrød, til en fest. Al madlavning foregår over åben ild, med ildstedet bygget op af sten eller mursten som det ses her. Brændet henter man fra de omkringliggende skove og krat.

8

To kvinder tærsker hirse, mens den enes lille dreng kigger på. Omkring truget er bundet en sæk så ikke hirsens så let falder ud over kanten. Til venstre ses en bunke med den uforarbejdede hirse. Bakkerne i forgrunden bruger kvinderne til at sortere avnerne fra skallerne ved at kaste det op i luften. Skallerne blæser bort og falder til jorden, som det ses nederst til højre i billedet. Den tærskede hirse fyldes i sækken bagerst.

9

Her er en kvinde ved at male majs til majsmel, der skal bruges til ugali. Ugali er hovedspisen i landsbyen, ligesom i stort set resten af landet. Som på forrige billede er der bundet et klæde om truget for at holde på indholdet.

10

Dette billede viser hvor mørkt der er inde i et køkken. Man kan lige ane bål til

madlavning. Alle køkkener er så mørke for at det er nemmere at styre bålet, holde dyr ude, og undgå at vinden blæser sand i maden.

Landbrug, 6 stk.

11

Her ser vi en mand på sin mark nogle måneder efter han har høstet og lige før jorden skal klargøres igen. Der har været dyrket majs. Man kan se stænglerne fra de gamle majsplanter. I baggrunden ses et lille bjerg.

12

Markafbrændning. Før markerne sås til, afbrændes de som det ses på billedet. De afhuggede stammer transporteres til landsbyen for at blive brugt som brændsel. Ilden brænder hurtigt og tager kun fat i strå og andet lettere beplantning. Fordelen ved at afbrænde marken er at lette den nye såning og samtidig gøder det afbrændte materiale jorden. Det er meget sjældent at der sker ulykker. Folk i landsbyen er gode til at holde ilden under kontrol.

13

Her ses at markafbrændingen også foretages helt op til husene inde i landsbyen.

14

Jorden gøres klar til såning. Det sker ved at jorden vendes og hakkes op i lange volde, som man kan se på billedet. Både mænd og kvinder deltager i arbejdet. Hakken er det vigtigste redskab i Tanzanias landbrug.

15

Mark med mørk jord; mand går og arbejder i baggrunden

16

Her ses en mark der ligger på en skråning. Marken er netop tilsået. De høje planter er bananpalmer der står der i mange år og ikke tager skade af markafbrændingen. I baggrunden ses et hus som folk bruger til overnatning i de perioder hvor de arbejder hårdest i marken. Dette sted ligger 45 minutters gang fra landsbyen.

Børn, 6 stk.

17

Her ser vi 5 små piger sidder foran hus. Det er normalt at børn til hverdag går på bare tæer og de får således hurtigt hård hud under fødderne. Piger og drenge leger ofte hver for sig i grupper.

•18

Her ses nogle drenge og piger sammen. Pigerne har kangaer bundet op bag om nakken.

19,20

Her får en pige flettet hår af sin mor. Kvinder og piger har deres hår flettet. Læg mærke til at moderen har et lille barn i en kanga på ryggen.

•21

En dreng viser stolt, men også lidt genert, sin slangebøsse frem.

22

Her leger 7 drenge med en legetøjstrillebør. De kan godt lide at vise sig frem for fotografen.

Skolen, 12 stk.

23

Børn er glade for at gå i skole i Tanzania. Her ses nogle børn på trappen ved skolen på vej ind for at få undervisning. Skolen adskiller sig fra de fleste andre huse i landsbyen ved at have bliktag. Det er ikke nødvendigt med vinduer og døre.

24

Der undervises i swahili, som er det fællessprog for tanzanianerne.

25

Elever sidder på skolebænken.

26

På denne skole er der seks skolelærere. Her er vi på besøg på skoleinspektørens kontor.

27

Børnene får ikke kun undervisning i klasselokalet. De lærer også hvordan man laver mursten og bygger huse. Her er en gruppe skolebørn i gang med at nedpille mursten efter at disse er blevet brændt. Disse skal bruges til at bygge et køkkenhus til en af lærerboligerne.

28

Her ses nogle børn med dunke. De er ved at blande mørtel der skal bruges til at bygge huset med. Børnene har selv dunkene med hjemmefra, hvor de bruges til at hente vand i.

29

Her er huset ved at blive bygget. Selvom børnene ikke er ret gamle, er de dygtige til at udføre dette svære arbejde. Den voksne mand til højre i billedet er skolelærer. Han lærer børnene, hvordan man bygger et hus.

30

Her henter børnene rafter af træ til at konstruere taget med. Dem har de skaffet og skåret til i en skov tæt ved landsbyen.

31

Her laves taget af rafterne.

32

Til sidst skal huset have stråtag på. Det er nogle af de større skolebørn der sørger for dette arbejde.

33

Mens børnene er i skole lærer de både at gå i parade og spille musik. På dette billede ses musikerne.

34

Her ser vi eleverne marchere.

Skolesang, 8 stk.

35-42

På disse (næste 8) billeder er vi skoleafslutningsfest. Afslutningsklassen synger og danser. (Hør bånd i samlingen). Forrest danser og synger pigerne. Læg mærke til at de parvis har ens kangaer på. Bagerst står drengene og er generte. Musikken sørger nogle af drengene for. På et af billederne ses den tromme, der er med i herværende samling.

Småhåndværk i landsbyen, 12 stk.

43-46

Kurve

47

Her sidder en ældre mand og laver kurve. De er lavet af en slags siv. Sivene flækkes og skæres til, så de er ens i formen. Derefter flettes de og sættes op så de sidder i spænd. Så sættes der et bånd på for oven, så kurven får en fast kant. Til sidst farves de og påsmøres med en blanding af lerjord, aske og plantesaft. Dette gør kurvene vandtætte og afviser samtidig smådyr. Kurvene bruges dels til opbevaring af afgrøder og i den daglige husholdning. De bruges også til at tilberede og opbevare den hjemmebryggede øl i.

48-49

Denne bedstemor laver krukker, som hun her sammen med sit barnebarn viser frem. (Se også krukkerne i samlingen).

50-53 Denne smed har et udendørs værksted. Han laver småreparationer for folk samt visse andre ting. For eksempel laver han her en økse. Blæsebælgen er meget gammel. Smedens bedstefar smedede i starten af 1900-tallet våben til opstanden mod det tyske kolonistyre. (Se økse og spyd i smalingen, samt tekst om historien for det sydvestlige Tanzania).

54

Her flettes sisal til et stærkt reb. (Se snoren og beskrivelsen i samlingen).

Trommedans, 8 stk.

55-62

Ngoma betyder tromme og trommedans. Hver weekend er der ngoma og der dans også ved mange andre festlige lejligheder. Når der er bryllup sætter man en kanga op som et flag og der vil altid være ngoma. I midten sidder en eller flere mænd og trommer. Rundt om danser folk. Alle danser og synger med (Hør bånd med ngoma-musik). Der er også et par dansetrupper i landsbyen. De synger for og optræder nogle gange alene. Der bruges også fløjter og et ko-horn i forbindelse med ngomaen. Både mænd og kvinder klæder sig ud, når de skal danse. De binder lange snore med mango-sten rundt om benene. Der er 150 sten på hver snor.

Vand, 4 stk.

63

Her ses en af de 23 vandposter i landsbyen. Der er bygget en forhøjning af cement omkring for at holde det rent omkring vandposten.

64

Vandet i landsbyen kommer fra et af de omkringliggende bjerge, ca. 12 km. fra landsbyen. Her filtreres det gennem flere kamre. Derefter løber vandet i rør til

landsbyen ved hjælp af tyngdekraften.

65

Undervejs er der flere luftventiler. Her ses nogle af håndværkerne, der er ved at udlufte rørsystemet. På cementkanten står skrevet: luftventil nummer 3, 2400 meter fra indtaget.

66

Nogle folk i landsbyen bor tættere på en naturlig kilde end en vandpost. Vandet i denne kilde er rent, mens vandet fra andre kilder omkring i landsbyen er beskidt.

Klinik, 12 stk.

67-68

Klinikken i landsbyen er bygget for godt tyve år siden og er ikke blevet malet siden da. Her ses Klinikassistenten og tre sygeplejersker.

69

Under en konsultation. Til venstre på bordet ses en af de håndbøger som i en engelsk version er med i samlingen.

70

Briksen i konsultationsrummet.

71

En af sygeplejerskerne klar til at arbejde.

72

Her gives der en indsprøjtning. Alle nåle steriliseres med det udstyr der ses på bordet.

73-74

På klinikken hænger der oplysningsplakater over alt. (Se dem i samlingen).

75-76

Her er småbørnsmødrene mødt op med deres børn til den månedlige undersøgelse og eventuelle indsprøjtninger. Alle børn under fem år deltager i et program der kører over hele Tanzania. Dette program hedder udvidet program for immunisering (Expanded Programme of Immunisation, E.P.I.) som Danida deltager i.

77-78

På de to sidste billeder ses børn der bliver vejjet.

Songea, 14 stk.

79

Her ses en kvinde siddende i gården ved sit hjem. Vi er i Songea byen, eller rettere i en forstad hertil. Kvinden er enlig mor med to døtre. Hun er tidligere statsansat. Som led i nedskæringen af statens ansatte står hun nu uden fast arbejde. Hun ernærer sig ved at sælge forskellige ting, så som riskager, strikhuer og kurve. (Se også samlingen).

80

Her laver kvinden kager sammen med sin yngste datter.

81

Her er vi på en anden gårdsplads ved et andet hus. Det er varmt så folk holder sig i skyggen. Til forskel fra landsbyen har mange folk i byen en lukket gårdsplads. Det er fordi at man i byen kan blive udsat for tyveri.

82

Her ses hvordan kassava rodfrugten tørres på et stort tæppe. (Magen til det store tæppe i samlingen. I baggrunden ses den kurv der ligeledes er med i samlingen).

83

Her ses en anden kvinde i sin gårdsplads. Læg mærke til at der både er lerkrukker og plasticspande. Bag huset vokser en bananpalme.

84

En grusvej i udkanten af Songea by. Man kan se hvordan der også her er dyrket over det hele.

85

På markedet Songea er der mange forskellige handlende. Her ses en mand der sælger plantemedicin (til højre i billedet. Det er her samlingens to ampulflasker med plantemedicin er købt). Samtidig sælger manden tobak. Læg mærker til kasserne med colaflasker i baggrunden.

86

En dreng sliber ting for folk. Her er det et hoved til en hakke (som bliver brugt til at dyrke marken med).

87

Her repareres der cykler. Mange folk i Tanzania har cykler, fordi det er et billigt transportmiddel. Man er utrolig god til at reparere cyklerne så de kan holde i mange år.

88-89

Denne bod sælger løg, tomater og kartofler. Før man køber grøntsagerne må man købe en plastpose, som her er dekoreret med Mickey Mouse.

90

Denne mand sælger levende høns. I Tanzania kan man ikke købe frosne høns. Når man køber hønen levende er man sikker på, at kødet er friskt.

91

I denne butik sælges der forskellige fødevarer, så som salt, ris, mel, olie, tørrede fisk og æg. Foran butikken hænger der grønne bananer.

92

Denne bod sælger petroleumslamper. Flaget reklamerer for det største politiske parti i landet.

Dar es Salaam, Kinandoni, 7 stk.

93-94

Disse billeder er taget i et af de fattigere beboelseskvarterer omkring hovedstaden Dar es Salaam. Her bor mange folk tæt sammen i små rum. De hygiejniske forhold er derfor ikke særlige gode. Palmerne vidner om at vi er ved kysten. Her har alle huse bliktag.

95

Selvom husene har bliktag er husene meget faldefærdige.

96

I dette hus bor der 40 mennesker.

97

Vandhane.

98

Lille plads med cola-reklame i højre side.

Genstandsliste

Husholdning

TZ 1

Fejlblad

Af metal. Dette håndlavede fejlblad har visse fordele sammenlignet med et af plastik som man også kan købe i butikkerne. For det første er det billigere. For det andet er det mere holdbart. For eksempel går det ikke i stykker, hvis man bruger det til at håndtere gløder med i et køkken.

TZ 2

Strygejern.

Trækulsstrygejern importeret fra Kina bruges overalt i Tanzania At have strøget tøj på ved særlige lejligheder, eller hvis man arbejder på kontor, er ikke blot anstændigt, men også normalt.

TZ 3

Fejekost

Lavet af græsart Hver dag fejer børn eller kvinder meget omhyggeligt pladsen foran hytterne. På den måde kan man bedre holde småkryb væk. Der findes en anden variant (se næste genstand).

TZ 4

Huskost.

Lavet af sisal bladernes fibre. Bruges mest indendørs og i køkkenet. Man frigør fibrene fra bladvævet ved at trække bladet gennem to tætsiddende søm, der danner en kløft i det stykke træ, de er slået i.

TZ 5

Petroleumslampe.

Af glas og genbrugsmetal. Købt på markedet i Songea by. Denne type er ikke meget udbredt, og er mest lavet for at se fin ud.

TZ 6

Petroleumslampe.

Lavet af øldåse. Denne type petroleumslampe er den mest udbredte huslampe i Tanzania. Disse er fremstillet i landsbyen Ngahokora. Øldåserne er fra Sydafrika, og vidner således om at varer fra Sydafrika på få år har fået stor udbredelse (efter at boykotten i forbindelse med apartheid er blevet ophævet). Det nærmeste sted man kan købe øl er i distriktshovedstaden, Songea, 65 km. væk. Imidlertid fragtes de brugte dåser ud til distriktets landsbyer, så de kan bruges som genbrugsmetal. I Tanzania bliver det mørkt klokken syv om aftenen hele året. Derfor er lamperne vigtige, der er ingen elektricitet i landsbyen. De er billige og simple at fremstille og bruger meget lidt brændstof. Derfor er de meget populære.

TZ 7

Petroleumslampe.

Lavet af øldåse. Som ovenfor

TZ 8

Skammel.

Lavet af træ i landsbyen Ngahokora af lokale håndværkere fra omegnen. Er man gæst får man altid den bedste siddeplads, enten en stol, eller en skammel. Ellers har den ældste mand altid først og fremmest ret til skamlen et.

TZ 9

Skammel.

En speciel skammel fra sukumaerne. Skamlerne hugges ud af et stykke træ, med en økse laves af et stykke træ.

TZ 10

Klapstol.

Mange familier har disse klapstole. Når der kommer folk på besøg, sætter man altid sådanne stole frem til gæsterne. Denne stoltype blev bragt til landet af arabiske handelsfolk i 1800 tallet. Nu er det en meget almindelig stol blandt afrikanerne.

TZ 11

Målebæger.

Lavet af genbrugsmetal. Fremstillet af en småhåndværker. Købt på markedet i Songea by. Et sådant måleredskab bruges overalt i Tanzanias små købmandsbutikker til at afmåle og sælge petroleum og madolie. Petroleum er meget dyrt for folk i landsbyerne, og de fleste har kun råd til at købe det i små mængder. Det er langt fra alle byboer, der har elektricitet. Så godt som ingen landsbyer har elektricitet. Og når der er oprettet en eltilslutning er den ofte ustabil. Derfor er petroleum vigtig for at skabe lys i hjemmene om aftenen.

TZ 12

Måtte.

Flettet Gulvmåtte 3-farvet, natur, grøn og pink striber. Måtten er syntetisk farvet. Den er lavet af flettet siv. Sivet har det lokale navn . "ukindo", som er en dadelplante. Bruges når familien sidder og spiser - ofte på pladsen foran huset. Anvendes også når kvinderne sidder og arbejder med landbrugsprodukter f.eks. aftager majs Korn fra kolberne. Denne måtte er lavet i landsbyen Ngahokora.

TZ 13

Kurv.

Kurv til afgrøder. Plante materiale.

TZ 14

Kastebakke.

Flettet rund, kastebakke. Når man har tærsket hirse, kaster man hirsene op i luften, så avnerne kan blæse væk. Det gør man flere gange. Til sidst sorterer man småsten fra kernerne ved at give bakken en række små hurtige stød, så stenene samler sig i den ene side. Bakken bøjer man under de små kast, så kornet ikke falder ud under arbejdet. Dette er kvindearbejde.

TZ 15

Madlåg

Flettet, hatteformet låge til afdækning af mad mod fluer og andre insekter.

TZ 16

Serveringsbakke.

Emalje serveringsbakke, rødmalet med flerfarvet motiv i bunden. Formodentligt import fra Nigeria.

TZ 17

Serveringsbakke.

Serveringsbakke, aluminium. Bruges fortrinsvis til hverdag. Bakken er indkøbt på markedet i Dar es Salaam by.

TZ 18

Drikkekar

Kalabasfrugt, bruges til drikkekar. Nyindkøbt fra markedet i Dar es Salaam by. Hullet i karret kan man selvudvidde, hvis man vil bruge den som et drikkekar. Bruges også under rejser eller som drikkeflaske når man arbejder i marken. Så bruges der en prop i hullet.

TZ 19

Metalkande.

En alt-mulig-kande. Bruges bl.a. til at afmåle madolie med på markedet eller hos købmanden, til dette bruges halv-liter.stregen.

TZ 20

Bæger

Bæger af plastic, pink. Bruges som drikkekop og øse. I landsbyen Ngahokora køber folk sådanne plastikting af handelsmænd der kommer cyklende indefra den større by Songea. Betalingsmidlet er høns, som handelsmanden så fragter tilbage til byen.

TZ 21

Øse.

Stor øse, af træ med kalabas som øse. Bruges når man skal hente vand fra et dybt vandhul, evt. i tørstiden hvor der ikke er meget vand tilbage. Bruges også til at opøse suppe og øl ved store selskaber fra store kar eller øltønder.

TZ 22

Øldrikkekar.

Lavet af tørret kalabas,. Dette drikkekar bruges under ølselskaber til at drikke pombe det lokal øl af. Karet går på omgang til alle. Både mænd og kvinder (men oftest mænd) deltager i ølselskaberne. Disse bruges stadig, men er i dag til dels blevet afløst af plastikkrus. Ny og ubrugt.

TZ 23

Øldrikkekar.

Øse og drikkekar til pombe, det lokaløl, lavet af kalabasfrugten. Som ovenfor. Denne er gammel og brugt.

TZ 24

Ølbæger.

Plasikbæger, blå, 2 liters. Bruges til at drikke øl af. Bægeret går på omgang når mange sidder i et ølselskab.

TZ 25

Ølflaske.

Halvliters ølflaske af glas. I byerne har øl brygget på moderne bryggerier i høj grad erstattet det traditionelle øl pombe.

TZ 26

Tobaksrulle.

Tobaksblade flettet i cirkel, ca. 100 gram. Denne rulle tobak er tørret og klar til at blive rullet til cigaretter. I Tanzania køber folk også fabriksfremstillede cigaretter. For mange mennesker, særligt ude i landsbyerne, er cigaretter for dyre. Derfor foretrækker nogle den rene tobak til selv at lave cigaretter.

TZ 27

Kurv.

Flettet kurv af græsarter, til opbevaring af genstande. Tidligere blev sådanne kurve også brugt som drikkekar ved ølselskaber - ved at holde kurven op mod lyset kan man se at den er meget tæt flettet. Fra Ngahokora landsbyen i det sydvestlige Tanzania.

TZ 29

Flettet kurv.

Påbegyndt kurv som ovenfor.

TZ 28

Kurv med håndtag

Flettet kurv. Bruges til indkøb på markedet, eller til at hente grønsager fra marken.

TZ 30

Krukkenet.

Af sisal. Nettet bindes fast i taget inde i et hus. Potter og gryder sættes i nettet enkeltvis eller flere over hinanden. Kornafgrøder og andet mad kan også opbevares heri. Bruges også til at have en potte hængende, hvori mælk syrnes til yoghurt. Dette net til ophæng af krukker bruges ikke overalt i Tanzania, eksempelvis ikke i det sydvestlige af landet.

TZ 31

Snusdåse.

Snusdåse af udskåret kohorn. Folk dyrker som regel selv tobak til snus. Ellers køber man det på markedet, eller hos en nabo. Både mænd og kvinder bruger snus, dog fortrinsvis de ældre. Yngre mænd ryger hellere cigaretter, hvis de har råd.

TZ 32

Kurvespyd

Metal kurvespyd. Bruges til kurvefletning, af mænd når de fletter store kurve.

TZ 33

Kurvespyd.

Lille metal kurvespyd. Bruges af kvinder når de fletter små kurve.

TZ 34

Tekande.

Emalje thekande med blomstermotiv. I Tanzania laves te på følgende måde: Teblade kommes i kanden. De opblødes i mælk og godt med smør. Kogende vand hældes på. Efter et par minutter er teen færdig til at drikkes.

TZ 35

Skråtaske.

Fremstillet af palmeblade. Bruges som håndtaske af både mænd og kvinder.

TZ 36

Kurv m. låg

Lille kurv med låg lavet lokalt og af lokale sivmaterialer.

TZ 37

Sivstrå.

Et lille bundt strå af siv til fremstilling af kurve. Stråene flækkes, dvs. deles en gang på langs inden de flettes til kurve.

TZ 38

Skammel

Træskammel, lille, brugt. Som ovenfor.

TZ 39

Kurv med låg.

Rund, flettet kurv med låg. Selvom folk i dag også bruger sække til at

transportere og opbevare landbrugsafgrøder, bruges en sådan kurv stadig meget. Den har den fordel, at den er nemmere at bære på hovedet (som er den foretrukne måde at bære tunge byrder på). Herudover er den meget tæt og er imprægneret med en saft, der holder insekter fra at gå i afgrøderne eller gnave kurven.

TZ 40a-b

Trærammer.

Trærammer til fabrikation af mursten. Fra en landsby i Songea distriktet. Vand tilsættes den rødlige og leragtige jord, det æltes og presses i denne form. Formen vendes og løftes op så murstenen bliver liggende. Murstenen sol- og lufttørres et par uger. Murstenen er nu færdig. Denne tradition for produktion af mursten har tyske missionærer indført i området. Missionærene har været i Songea distriktet siden 1897.

TZ 41a-b

Træramme

Trærammer til fabrikation af mursten.. Brugt. Som ovenfor.

TZ 42

Flettet bakke.

Rund flettet bakke af siv. Bruges i nogenlunde samme udgave i hele Tanzania. Den mest typiske brug er til rensning af ris og hirse. Bruges også til midlertidig opbevaring af mad. Endelig bruges den også til ølproduktion, hvor øllet gære i bakken. Bakken er tætnet af en slags ler iblandet saft fra et bestemt træ. Tætningen virker samtidig afvisende over for smådyr, så bakken ikke går til af sultne insekter.

TZ 43

Trækulskomfur.

Stort trækulskomfur, genbrugsmetal. I byerne hvor man ikke kan samle brænde, bruges der trækulskomfurer.. Nogle folk bruger en petroleumsprimus, men en sådan er meget dyr i anskaffelse og i brug. Trækulskomfuret bruges også af gadesælgere, der sælger mad og kager til forbipasserende. I landsbyerne laver man mad over bål. Gryden stilles på tre sten hvorunder bålet brænder.

TZ 44

Trækulskomfur, lille.

Dette er en mindre udgave af ovenstående. Denne mindre model bruges til at tilberede mindre portioner eller stege kager i tilhørende små stegefad.

TZ 45

Gryde.

Aluminiumsgryde. Det er i dag meget almindeligt at bruge gryder af aluminium i stedet for lergryder. De er mere holdbare og nemmere at gøre rene efter brug.

TZ 46

Lergryde.

Tidligere anvendtes udelukkende lergryder til madlavning. I dag bruges hovedsageligt aluminiumsgryder. Mange husmødre foretrækker dog stadig disse lergryder til madlavning. De siger at maden smager bedre når den er tilberedt i en sådan gryde.

TZ 47

Sigte

Sigten er lavet af genbrugsdåse.

TZ 48

Grydeske.

Stor grydeske af træ, til tilberedning af store måltider, evt. majsgrød til fester.

TZ 49

Grydeske.

Aluminiums grydeske. Betragtes af nogle som finere end træ grydeskeer.

TZ 50

Træske.

Træske med indbrændt mønster er lavet i landsbyen Ngahokora. De fleste folk laver selv sådant småhåndværk. Skeen bruges til mboga, dvs. tilbehør til majsgrøden ugali af f.eks. grøntsager og lejlighedsvis kød.

TZ 51

Ske.

Ske af træ, til majsgrød.

TZ 52

Kniv.

Kniven er lavet af gammelt jern. Den kan den slibes meget skarp, men bliver til gengæld hurtig sløv igen. Bruges mest som skrællekniv til eksempelvis rodfrugter.

TZ 53

Frugtkniv.

Lille frugt kniv lavet af ikke-rustfri jern, lige som den foregående kniv. Kniven er billigere i anskaffelsespris end en fabriksfremstillet. Når knive anvendes i husholdningen er det enten en af disse to (denne og den foregående) eller den store brede kniv, pangaen man bruger.(se nedenfor).

TZ 54

Krydderier.

Forskellige krydderier. De er købt på markedet i Songea by. Krydderierne kommer fra store plantager på øerne Zanzibar ved Tanzanias kyst. Zanzibar har i århundreder dyrket, forarbejdet og solgt krydderier. Krydderier er en luksus, som ikke alle i Tanzanias landsbyer har råd til at købe.

TZ 55

Madskål.

Emaljerede madskåle bruges til servering af mad.

TZ 56

Stegesfad.

Disse små, jern stegesfad bruges til at stege kager i i olie. I byerne er der mange gadesælgere, der sælger kager. De steger kagerne og sælger dem direkte på gaderne, så man kan nyde en frisk og varm kage. Bruges på det lille trækulskomfur.

TZ 57

Stegesfad.

Se ovenfor.

TZ 58

Stegepande.

Jernstegepande. Bruges på det store trækulskomfur. Når tanzanianerne spiser kød tilberedes det som regel i gryde. Panden bruges derfor ikke til kød, men derimod til grøntsager, nødder, omelet og lignende.

TZ 59

Rørepind.

Rørepind/slev af træ, med udskåret mønster. Bruges til tilberedning af mad, specielt majsgrød. Hjemmelavet i landsbyen Ngahokora.

TZ 60

Piskeriset.

Lavet af hvad bruges til allehånde spise og drikke under forarbejdnings processen. Er god til runde gryder, fordi spidsen af riset er afrundet. Er meget brugt til ølproduktion, specielt øl lavet på hirse.

TZ 61a-b

Køkkenbræt m. grøn flaske.

Træbrættet bruges til at male nødder på. Flasken rulles frem og til bage og nødderne knuses derved. Nødderne males og bruges som ingrediens i det tilbehør som spises til majsgrøden eller risen.

TZ 62A-B

Brødbræt m. rulle.

Lille rundt, træbrædt med tilhørende træ rulle. Bruges til udrulning af flad brød, Chapati. Chapati er en brødtype Indiske indvandrere i Tanzania har bragt med sig.

TZ 63

Chapatipande

Denne pande bruges på et trækulskomfur. Chapati er en yndet spise næsten overalt i Tanzania.

TZ 64

Pande til riskager

Jernpande med 7 fordybninger i. Panden bruges på et trækulskomfur. Riskager er meget populære snacks, eller egentlige måltider når man er på farten. Gadesælgere sidder og laver dem på gaden og sælger dem frisklavede. Panden bruges også i hjemmene til at lave riskager.

TZ 65a-b

Morter med støder.

Lavet af udhulet træ. Bruges til at støde madvarer. Typisk er det majs-korn der stødes til majsmel, der igen bruges til majsgrød, eller majsbrød. Eller det kan være hirse, eller kassava, en rodfrugt. Denne udgave er en formindsket udgave.

TZ 66

Kokoskniv.

Køkkenredskab der bruges til at rive kokosnød. Man tager en halveret kokosnød og fører knivbladet ind i kokosnødden så man kan skrabe det hvide frugtkød ud. Den revne kokosnød bruges i varme madretter. Kvinden sidder overskærs på den del af den som er en skammel og skraber kokosnødden fra side til side på den mangetakkede, skarpe og afrundede kniveg. Bruges særligt i kystområdet af Tanzania hvor der høstes mange kokosnødder.

TZ 67

Sigte.

Firkantet sigte med træramme. Denne sigte bruges til mel.

TZ 68

Rensepind.

Aflang plantesvamp, til rengøring af køkkenting. Pinden bruges til at rengøre husholdningsartikler så som gryder, pander og kurve. Efterhånden som den bruges trevles spidsen op og den bliver blød (næsten som en dansk opvaskebørste). Når den slides går spidsen langsomt af. En sådan pind bruges

overalt i Tanzania.

TZ 69

Malet, ristet kaffe.

Kaffe er meget værdsat i Tanzania, men er også dyr at købe i forarbejdet form. Derfor er det godt, hvis man kan skaffe kaffe gennem bekendte. Folk rister og maler selv kaffen. Den færdige kaffedrik nydes i mindre mængder, og laves som kogekaffe.

TZ 70

Kaffebønner

Kaffebønner hele og uristede. De er fra det sydvestlige Tanzania, hvor der dyrkes kaffe i egnene ud mod Nyasasøen (Malawisøen).

TZ 71a-b

Tekop med underkop.

Porcelæns kop med underkop, påmalet røde roser. Som mange andre udenlandske varer er dette sæt importeret fra Kina.

TZ 72

Ølsi.

Emalje. Bruges til at sigte den hjemmelavede øl med.

TZ 73

Solkomfur.

I Trækasse. Bruges til at tilberede mad ved hjælp af solens stråler. Virker (næsten) lige så godt som et almindeligt komfur fordi solens stråler er så stærke i Tanzania. Spejlet koncentrerer og forstærker solens varmemstråler.

TZ 74a-b

Hæfte om solkomfur.

Brugsanvisning til solkomfur.

TZ 75

Hakke

Træ hakke, 'jembe', er stadig det vigtigste redskab i det tanzanianske landbrug. Bruges af både kvinder, mænd og børn. Et hakkeblad slides op på 2-3 år. Så løber man et nyt, mens skaftet stadig kan bruges.

TZ 76

Blad til hakke.

Nyindkøbt på et marked. Er lavet i Kina.

TZ 77

Skaft til hakke.

Denne del af hakken fremstilles af et stykke træ. Skaftet kan dog købes i byerne, hvor folk har sværere ved at finde egnet træ.

TZ 78

Stor kniv

Machete lignende kniv Panga. Bruges af kvinder såvel som mænd, til f.eks. at hakke brænde eller rydde buske af vejen.

TZ 79

Le.

Lavet af genbrugsmetal af en smed fra landsbyen. Træskaftet er fra egnen omkring landsbyen og er fremskaffet af landsby smeden. Bruges til græsslåning.

TZ 80

Malkespand.

Træ malkespand. Når kalven har suttet lidt mælk fra koen, malkes denne malkespand fuld. Der malkes morgen og aften.

TZ 81

Bæring.

Fremstillet af palmeblade. Det er lettere at bære ting på hovedet, når man bruger en bæring. Derfor er det almindeligt at sætte spanden, eller hvad man nu vil bære, oven på en bæring. Når kvinder henter vand, lægger de nogen gange et par blade oven i vandet. Så skulper det ikke så let, når man går med det. De runde lerkrukker står også bedre på en bæring, end hvis de står direkte på jorden.

TZ 82

Måtte. Brunlig flette af palmeblade.

Til at tørre afgrøder på. Bruges også til at sidde og arbejde på.

TZ 83

Lædersnor.

Bruges til at binde koens bagben med når den skal malkes.

TZ 84

Fiskeruse.

Fiskeruse fremstillet af lokale stråmaterialer. Den er fremstillet i landsbyen Ngahokora i det sydvestlige Tanzania. Fiskerusen bruges i vandløb og floder omkring landsbyen. Fiskene lokkes ind i rusen ved at man putter et lille stykke lokkemad ind i rusen. Kan også bruges til at fange rotter, mus og andre skadedyr med.

TZ 85

Rottefælde.

Lavet af småhåndværker af genbrugsjern. Bruges til at fange små rotter, mus og andre skadedyr. En lille klump majsgrød eller anden mad puttes ind i fælden og den lægges ned. Når dyret er gået i fælden kan toppen tages af og dyret tages ud og halsen drejes om på dyret for at dræbe det på den nemmeste og hurtigste måde.

TZ 86

Sisalreb

Reb flettet af sisal, til at binde geder med. Rebet er håndlavet i landsbyen Ngahokora i det sydvestlige Tanzania. Man kan også købe færdiglavet sisalreb ved købmandsbutikken.

TZ 87

Bambusrør.

Til aftapning af bambusjuice til ølfremstilling. Bambusrørene opspændes ved hjælp af en snor på en frisk bambusstamme, hvorpå der er lavet et snit med en økse. Bambussaften løber over nogle dage ned i beholderen. Saften bruges til at lave bambusøl med. Bambusøllet hedder ulanzi.

TZ 88

Bambusrør.

Til aftapning af bambusjuice til fremstilling af øl.

TZ 89

Bambusrør.

Se ovenfor.

TZ 90

Måleske.

Af blik. Bruges i handel når der ikke er nogen vægt til at afmåle fødevarer med.

TZ 91

Syl.

Nål / metalpind til at udtage indhold af (majs)sække til kontrol. Sylen er lavet af en småhåndværker. Bruges af handelsfolk til at teste indholdet af sække. Sækkene er lavet af kraftig vævet stof. Sylen kan trænge ind gennem stoffet og dybt ind i sækken og udtage majs, bønner eller hvad det nu er inde fra midten af sækken. Når bønder sælger deres afgrøder, testes sækkene med en sådan syl. Det samme gøres når opkøberen sælger det videre.

TZ 92a-d

Synåle.

4 nåle af aluminium lavet af genbrugsmetal af småhåndværkere Disse synåle bruges til at sy i sække med. Sækkene bruges til opbevaring og transport af afgrøder. Nålene bruges hovedsageligt til reparation af sækkene.

TZ 93

Økse.

Langskaftet økse, med halvmåneformet blad. Disse økser laves stadig af de lokale smede i landsbyen af genbrugsjern. Øksen er håndlavet i en landsby i Songea distriktet. Denne økse bruges i dag i mindre omfang af ngonierne som forsvarsvåben i hjemmene mod indbrudstve. Øksen er af samme type og omfang som de økser, der blev brugt under 'Maji-Maji Opstanden' i begyndelsen af 1900-tallet, og i tiden før.

TZ 94

Kølle.

Trækølle ngoni krigsvåben, der blev brugt som nærkampsvåben. Modstanderen kunne slås i hovedet fra en bestemt vinkel, hvorved hjerneskallen flækkede. Bruges i dag som forsvarsvåben (det vil sige til at afskrække med). Bruges også til at dræbe aber med.

TZ 95

Kølle.

Forsvars- og afskrækkelsesvåben. Købt på markedet. Bruges i dag af mange folk over hele landet.

TZ 96a-c

Spyd.

Træskaft , metaldele påsættes i hver ende af skaftet.

TZ 97

Kort Spyd.

Traditionel ngoni nærkampsvåben. Ligner zulu-spydet fra det sydligste Afrika. Ngonierne udvandrede netop fra det sydlige Afrika, da zulu-kongedømmet udvidede sig. Spydene bruges ikke mere. De blev brugt i starten af 1900-tallet under 'Maji-Maji Opstanden' med det tyske kolonistyre og til det mod de tyske missionærer. Det er en tysk munk på en stor missionsstation, der i 1996 havde fået en lokal håndværker til at rekonstruere de historiske spyd.

TZ 98

Kort spyd

Se ovenfor

Skole og Leg

TZ 99

Fodbold.

Af brugte plastikposer. Nogle børn har selv lavet denne lille fodbold af gamle brugte plastikposer, sammenbundet med snor.

TZ 100

Skubbevogn.

Skubbevognen bruges af børn til at lege med og for at lære at gå. Er lavet i landsbyen Ngahokora i det sydvestlige Tanzania.

TZ 101

Skoletaske.

Lille. Skolebørnene får kun hæfter og småbøger med hjem. De dyre bøger bliver på skolen.

TZ 102

Skoletaske.

En større skoletaske til de højere klassetrin.

TZ 103a-b

Skoleuniform.

I Tanzania skal alle skoleelever egentligt have uniform på i skole. Det er dog langt fra alle der har råd til det, og de nøjes med det der ligner. Særligt svært er det ude på landet

TZ 104a-b

Skoleuniform.

Skoleuniform til pige, nederdel og skjorte.

TZ 106

Skolehæfte.

7-klasses hæfte, der har været brugt til biologi- og fysikundervisning og har tilhørt skoleeleven Sarice Komba.

TZ 107

Skolehæfte.

7-klasses swahili hæfte, der har tilhørt skoleeleven Sarice B. Chengala

TZ 108

Skolehæfte.

2-klasses swahili hæfte, der har tilhørt skoleeleven Lina Komba. Læg mærke til at der er røde korrekturtegn fra læreren og små tilføjelser.

TZ 109

Skolehæfte.

1 af 7 stk. 7-klasses hæfte, der har tilhørt skoleeleven Sarice Chengula, og været brugt i engelskundervisningen.

TZ 110

Skolehæfte.

2-klasses regnehæfte, der har tilhørt skoleeleven Lina Komba.

TZ 111

Skolehæfte.

7-klasses regnehæfte, der har tilhørt skoleeleven Sarice Chengula.

TZ 112

Skolehæfte.

7-klasses hæfte, der har været brugt i geografi undervisningen og tilhørt skoleeleven Sarice Chengula.

TZ 113

Atlas.

Atlas på både engelsk og swahili om Tanganyika fra 1960'erne. Det var før landet blev til dannedeunion med øen Zanzibar og skiftede navn til Tanzania. Slå op på side 6 og se hvor sukuma- og ngonistammerne placeres.

TZ 114

Atlas.

Nyere atlas. Atlaset er til skoleelever i Tanzania. Sproget er swahili. Desværre når disse atlas langt fra ud til alle skoler og elever. Bogen starter med at beskrive nationen, derefter elevernes egen situation ud fra tegninger. Derefter fortsætter beskrivelsen til nationens fysiske, administrative og økonomiske træk. Halvvejs henne i atlaset begyndes en beskrivelse af det afrikanske kontinent. De sidste sider handler om resten af verden.

TZ 115

Skolebog.

Hisabati. Matematikbog for de yngste skoleelver.

TZ 116

Skolebog.

Kusoma. Læsebog for 4. klasse.

TZ 117

Skolebog.

Primary English for Tanzania. Engelskbog.

TZ 118

Skolebog.

Matematikbog. Trykt i Kenya.

TZ 119

Skolebog.

Biologibog. 'Uhai na kuishi' (1-4) (Livet og at leve). I alt 4 bøger som en serie.

TZ 120

Skolebog

Biologibog.(2)

TZ 121

Skolebog

Biologibog.(3)

TZ 122

Skolebog

Biologibog.(4)

TZ 123

Skolebog

Engelsk lærebog.

TZ 124

Skolebog

Engelsk lærebog.

TZ 125

Skolebog

Engelsk lærebog.

TZ 126

Skolebog

Engelsk lærebog.

TZ 127

Skolebog

Engelsk lærebog.

TZ 128

Skolebog

Historiebog på engelsk. Fra 1971, men bruges stadig om den gamle historie. Inden Tanzania blev selvstændigt, var næsten alle skolebøgerne de samme som man dengang brugte i England (England havde Tanzania som koloni efter 1. verdenskrig frem til uafhængigheden i 1962.). Nu lærer tanzanianske elever om kolonitiden fra et mere nuanceret synspunkt. Forfatteren til denne bog er europæer, men i dag skrives alle skolebøger af tanzanianere.

TZ 129

Skolebog

Swahilibog. Til frilæsning for skoleelever.

TZ 130

Skolebog.

Engelskbog. Til frilæsning for skoleelever.

TZ 131

Baospil.

Meget populært spil over hele Tanzania. Se reglerne, og (regler i mappe)

Musikinstrumenter

TZ 133

Blikfløjte.

Fløjterne er lavet af metal som kommer fra brugte dåser. Skoleeleverne har selv lavet fløjterne. De bruges i skolen hvor børnene spiller musik når de har musiktime eller parade i skolegården.

TZ 134

Blikfløjte.

Se ovenfor.

TZ 135

Træfløjte.

Fløjterne er lavet af træ og bruges ved mange forskellige lejligheder. Til musik undervisning på skolen, til parader, til fodboldkampe, trommedans og sang og meget mere.. Fløjten er købt på markedet i Dar es Salaam by. Den er billigere end en af metal og nemmere at lave selv.

TZ 136

Træfløjte.

Se ovenfor

TZ 137

Tromme.

Trommen er lavet af koskind og en gammel metalspand. Metalspande var asseret og således oplagt til at lave en tromme af. Derved skulle der ikke bruges lang tid på at lave en af træ. Lyden er samtidig god. Dette er et godt eksempel på hvordan forskellige ting kan bruges til noget andet efter at de er slidt op. Trommen her stammer fra skolen i Ngahokora landsbyen (se lysbillede). Lignende trommer bruges til trommedans hver weekend.

TZ 138

Rasleinstrument.

Rasleinstrumentet er lavet i landsbyen af majsstilke og blomsterfrø, bruges til at akkompagnere sang .

TZ 139a-b

Raslestang med pind.

Begge dele er lavet af træ. Raslestangen bruges til at spille musik på og akkompagnere sang med.

TZ 140

Raslebøsse.

Denne raslebøsse består af to gamle metaldåser, der er sat på en pind og fyldt med ris. Den bruges som musikinstrument, primært til trommedans og sang. Mindst en gang om ugen er der trommedans i de fleste tanzanianske landsbyer, samt ved mange festlige lejligheder.

TZ 141

Musikbånd.

Side A: Musik fra to forskellige bryllupsfester i landsbyen Ngahokora. Optaget oktober 1996. Her spilles en bestemt form fortrommedans, kaldet "lizombe", som ngonierne er kendt for i hele Tanzania. Det er normalt, at der danses hele natten ved det hus som bryllupsfesten foregår i. Tit danser man rundt om et træ uden for huset og i flere måneder efter kan man se, at her har været fest, for jorden i en cirkel rundt om træet er stampet helt til.

Side B: Musik fra en mindefest i landsbyen Ngahokora. Festen blev holdt for at ære en ægtefælle og bedstefar, der var død 40 dage tidligere. Det var mest ældre mennesker, der var til stede ved festen. Det rasleinstrument der høres på båndet er magen til det, der findes i samlingen. Ved denne fest blev der drukket masser af den lokale majsøl "pompe". Jelani Jelani

TZ 142

Musikbånd.

Musikken på dette bånd stammer fra en skoleafslutningsfest i landsbyen Ngahokora i oktober 1996. I Tanzania holder skolen "sommerferie" omkring juletid. Det er børnene i ældste klasse (7. kl.) der synger, spiller og danser. Mange af instrumenterne (fløjter og trommer) findes i samlingen. Desuden findes der lysbilleder taget ved denne skoleafslutningsfest. Daimen Aziwa

TZ 143

Træmaske.

Denne træmaske bruges i skuespil og til danse. købt af en kvinden fra makondestammen, hvor mange har specialiseret sig i at lave udskårne trægenstande, herunder masker.

TZ 144

Keramiskål.

Keramiskål på fod , som stilles frem for at ære forfædrene. Skålen bruges stadig en gang i mellem, men blev tidligere brugt meget mere. Når folk i dag "henvender" sig til forfædrene, gør de det oftere gennem sang og bøn (som i

kristendommen).

Beklædning

TZ 145a-b

Sandaler.

Gule sandaler, købt på markedet i Dar es Salaam by. Sådanne sandaler er det mest brugte fodtøj i Tanzania, fordi de er billige og holder længe.

TZ 146a-b

Sandaler.

Til Barn. En god og billig sandal, lavet af nedslidte bildæk. Disse sandaler er endnu billigere end de fabriksfremstillede gule sandaler i samlingen.

TZ 147a-b

Plastiksko.

Sorte plastiksko. Plastiksko er meget billigere end lædersko, men ligner alligevel lædersko en hel del. I byerne går næsten alle med sko, fordi asfalten brænder og slider på fødderne. På landet går mange med sandaler eller uden sko.

TZ 148

Tørklæde.

Ternet, rødt, blå, gult, grønt. Kunststof.

TZ 149

Ørenringe.

Små piger får prikket hul i øret til ørenringe som disse. Gamle koner går sjældent med ørenringe. Det er mest unge piger, der pynter sig med dem.

TZ 150

Armring.

Armrings af kobber er af ældre dato. Den blev i 1800-tallet en vigtig handelsvare, der kom vestfra. Når man går med en sådan armring, har man forfædrene med sig. Man får kobberringen af sin farfar inden han dør. På den måde sikrer han sig, at hans børnebørn husker ham og ofrer gaver til ham på husalteret efter at han er død. Men dette gælder for sukumaernes egen religion og skikke og ikke i kristendommen.

TZ 151

Hue.

Denne hue er hjemmestrikket af acrylgarn og bruges i Songea distriktet om vinteren (maj til september). Folk syntes det er koldt, selvom temperaturen svarer til en dansk sommer. Kvinden, der har strikket huen, strikker af og til huer som nogle af hendes venner sælger på markedet.

TZ 152

Kalot.

Hvid bomuld, rødt broderi. Mange muslimer går med kalot, men også folk med andre religioner. Den tidligere præsident Nyerere er for eksempel kristen, men ses ofte med kalot.

TZ 153

Kalot

Sort og hvid, hæklet af plastic.

TZ 154

Perlekæde.

Perlekæde af lysgrålige havdyrsskaller, bruges både af mænd og kvinder, mest ved festlige lejligheder.

TZ 155

Pigekjole.

Denne kjole er til en pige, når hun skal være pænt klædt på.

TZ 156

Kam.

Denne kam er lavet af plastik og metal og købt på markedet i Songea. Den er lavet af genbrugsmaterialer og derfor billigere at købe end en ny. Sådanne kamme findes også i træ, men plastikkammene bliver mere og mere almindelige. Kammen er specielt god til tætkrøllet hår.

TZ 157

Kam.

Trækam. Kvinderne bruger meget tid på at sætte hinandens hår i flotte frisurer. Inden man går i gang, gnides håret ind i olie. De lange tænder på kammen bruges til at rede håret ud med, de korte til at flette det med. Når håret er flettet stramt, holder frisuren mindst en uge. I modsætning til kvinderne har alle mænd helt kort hår.

TZ 158

Kam.

Trækam. Kammen har samme funktion som plastikkammen i samlingen, og var mere almindelig før i tiden.

Kanga

En kanga er en beklædningsgenstand som kvinder bruger som nederdel, bluse, hovedbeklædning eller til at bære deres børn i på ryggen. Traditionelt har kangaen været brugt som handelsvare. I 1800-tallet begyndte man på Zanzibar at sælge krydderelliker til udlandet. I bytte fik man batikklæde fra Indonesien og klædestykker fra England. På disse klædestykker trykte man afrikanske mønstre og ordsprog på Swahili. Arabiske handelsfolk brugte disse klædestykker, når de handlede med afrikanerne. Nu bliver kangaerne også lavet i Tanzania, og de eksporteres til nabolandene. Men importerer stadig klæde fra andre lande. Se TZ 170 bog.

TZ 159a-b

Kanga.

To ens kanga, af bomuld, hvid bund, påtrykt sort, gult, orange motiv. Påtrykt tekst "Mwenge Wa Uhuru. ": Frihedens flamme.

TZ 160

Kanga

Bomuld. Hvid bund med vinrødt, okker og rødt mønster. Påtrykt tekst: Ufundi, maszo, simu etc.

TZ 161

Kanga

Bomuldsstof, Sort, gult og hvidt, påtrykt motiver med forskellige afgrøder. I midten påtrykt tekst: Ushirika nane nane 1974 Frihedens flamme.

TZ 162

Kanga

Bomuld, hvid bund påtrykt sort, rødt og gult mønster Tekst: Chakula ni uhai Mad er livets forudsætning.

TZ 163

Kanga

Bomuld, indigo sort/blå bund mønstre er grønne blade og gule blomster Påtrykt tekst: Mama ni Mlezi kanilea kwa mapenzi. ("Mother is good care provider, she has brought me up with love") Moder er et omsorgsfuldt menneske, hun har opdraget mig med kærlighed.

TZ 164

Kanga

Bomuld. Brun, hvid, orange. Påtrykt tekst: Jitihada za Binadamu Haishinda Amri ya Mungu. "Human efforts cannot overcome God's Providence.": Menneskelige dyder kan ikke overstige Guds forsyn.

TZ 165

Kanga.

Bomuld. Sort-rød "Globus"

Personlig hygiejne

TZ 166

Natursvamp.

Denne svamp er et tørret frugthylster, fra squashplante familien. hvor frøene er taget ud, og skrællen fjernet. Natursvampen bruges til vask af kroppen og købt på markedet i Songea. Den er god til at skrubbe huden med.

TZ 167

Stangsæbe.

Denne sæbe er den mest almindelige i Tanzania og bruges både til krops- og tøjvask. Den er meget blød og føles nærmest som brun sæbe, når den bruges. Sæben er lavet af bomuldsfrø-olie.

TZ 168

Pimpsten.

Denne pimpsten bruges til at vaske ben og fødder med. Når man har gået barfodet i marken og arbejdet hele dagen, skal der nogle gange mere end vand og sæbe til, for at man bliver ren igen. Stenen bruges også til at skrabe hård hud under fødderne væk med.

TZ 169

Vifte.

Rund vifte, flettet af dadelpalmeblade. Bruges særligt i Dar es Salaam og andre steder ved kysten hvor det er varmest.

TZ 170

Bog om forskellige måder at bruge en Kanga.

Se tekst om kangaerne.

Sygdom og sundhed

TZ 171

Bog om at være på hospital.

'Mashaka hospitalini', at være til undersøgelse på hospitalet.

TZ 172

Billede af klinik.

TZ 173

Billede af klinik.

TZ 174

Billede af klinik.

TZ 175

Billede af klinik.

TZ 176

Medicinliste fra en landsbyklinik..

Listen giver et overblik over hvad en landsbyklinik får af medicin hver måned. Medicinen og det andet udstyr på listen distribueres af 'Medical Stores Department', under det tanzanianske sundhedsministerium. 'M.S.D. er støttet økonomisk og organisatorisk af Danida. Brug bogen "Where there is no Doctor" til at gennemgå listen. Det meste af det, der er på listen, kan findes i medicinoversigten bagerst i bogen.

TZ 177

Medicindåse, penicillin.

Tom, stor. Medicindåse fra landsbyklinikken. Dåsen er tom og har indeholdt præparatet phenoxymethylpenicillin, som er et penicillinpræparat i pilleform til brug ved infektioner af bakterier. Se på medicinlisten og bogen "Where there is no Doctor" for at finde medicinen og se hvad man bruger den til.

TZ 178

Medicindåse, Acetylsalicylic.

Medicindåse fra landsbyklinikken. Dåsen er tom og har indeholdt præparatet acetylsalicylic, som er hovedpinepiller (aspirin) og også som febernedsættende medicin. Se på medicinlisten og bogen "Where there is no Doctor" for at finde medicinen og se hvad man bruger den til.

TZ 179

Medicin-ampulflaske, penicillin.

Medicinampulflaske fra landsbyklinikken. Flasken er tom og har indeholdt et penicillinpræparat til brug ved infektion. Se på medicinlisten og bogen "Where there is no Doctor" for at finde medicinen og se hvad man bruger den til.

TZ 180

Patientkort.

Bruges på landsbyklinikken til at udfylde oplysninger om hver enkelt patient. Oplysningerne drejer sig om: navn, køn, alder, nummer, adresse, evt. kroniske lidelser, evt. alvorlige lidelser, evt. operationer. Nederst og på bagsiden er der syv felter til at udfylde om: dato, sygdomshistorie, symptomer, klinisk diagnose, endelig diagnose og behandling. Disse felter bruges af lægen eller klinikassistenten til at give et overblik over den enkelte patients besøg på klinikken.

TZ 181

Papkort til at holde statistik på klinikken.

Udfyldes efter hver gang en patient har besøgt klinikken for at overskue sundheds og sygdomssituationen i landsbyen.

TZ 182

Tavle med udfyldningsfelter.

Tavlen bruges til to gange hver dag på landsbyklinikken at påføre temperatur på køleboksen med mere. Tavlen var kasseret da jeg fik den. Tavlen er i øvrigt lavet i byen Kolding i Danmark, og er givet som bistandshjælp sammen med et petroleumskøleskab (se billede) i forbindelse med et større vaccinationsprogram finansieret af Danida.

Temperaturen påføres to gange hver dag, i starten af arbejdsdagen og i

slutningen. Derudover skal beholderen med petroleum checkes, ligesom også flammen skal efterses, vægen checkes, og køleboksen rengøres.

TZ 183

Småbørnskort fra klinikken.

Kortet bruges til at følge med i et barns vægtudvikling. De 59 spalter er måneder. Grøn farve angiver 100% normalvægt.

TZ 184

Billede af stofplakat. 1 af 3 stk.

Dette er et billede af en stofplakat der bruges af personalet fra klinikken til at undervise småbørnsmødre om alt det vigtige om barnets sundhed. Der er i alt ni af sådanne plakater. Dette er den første plakat. Herpå står der at det handler om vaccinationer for småbarns moderen og barnet. Der står også at plakaterne kommer fra vaccinationsprojektet, der hedder Expanded Programme of Immunisation, EPI, og at det er støttet af Danida. På de følgende to billeder kan man se eksempler på, hvad det går ud på.

TZ 185

Billede af stofplakat.

Dette billede viser den stofplakat der handler om stivkrampe vaccination. Stivkrampe er særligt risikabelt ved graviditet, og moderen og barnet er særligt udsat for at få stivkrampe omkring fødslen. Stofplakaten viser med skemaet i hvilken rækkefølge man skal have de forskellige stivkrampe indsprøjtninger.

TZ 186

Billede af stofplakat.

Om en vaccine til barnet, der beskytter mod en række sygdomme. "Sørg for at dit barn kan undgå sygdommene." Sygdommene er henholdsvis tuberkulose, kighoste, mæslinger, stivkrampe, polio. "Tag med dit barn til klinikken så det kan få denne vigtige indsprøjtning førend barnet fylder et år."

TZ 187

Skema vedr. børnebegrænsning.

TZ 188

Bog: AIDS.

Af Nøhr & Fjendbo Jørgensen. 1991. Denne bog oplyser om AIDS. Den er skrevet af to danskere og er et eksempel på er Danida-projekt.

TZ 189

Bog: Where There is No Doctor. A Village Health Care Book.

Af David Werner m.fl. Forlaget Macmillan. 1993. Dette er en håndbog til at bruge for sundhedspersonale, når der ikke er uddannede læger tilstede. Tanzania har stadig få læger til dets store befolkning. Til gengæld er der mange sundhedsarbejdere, der har en grundlæggende uddannelse om sundhed- og sygdomspleje. På tanzanias landsbyklinikker er der ikke egentlige læger, men derimod sygeplejersker og klinikassisenter. Dette personale bruger en bog magen til denne, blot i en udgave der er oversat til deres eget sprog, nemlig swahili.

TZ 190

Oplysningsplakat om sundhed.

Matunzo kwa waathiriwa... 1 "At drage omsorg for dem der lider af AIDS er vigtigt." 2 "Børn der har mistet deres forældre, passes af deres bedsteforældre." 3 "Hvis der ikke drages omsorg for disse børn, kommer de til at hænge på gaden og vil bruge hvilket som helst middel for at skaffe mad og penge. Det vil sige de kan blive nødt til at begå kriminalitet." Undertekst: "AIDS og familien."

TZ 191

Oplysningsplakat om sundhed.

Ni maisha yako... "Det er dit liv. Uden Salama? Ikke en eneste dag." (Salama er et kondom-mærke. Ordet salama betyder fred).

TZ 192

Oplysningsplakat om sundhed.

Njia za kisasa..1 "De moderne veje til familieplanlægning er sikre." 2 "Denne familie er sund og lykkelig fordi forældrene følger familieplanlægning." 3 "Planlæg familien og få en bedre sundhed."

TZ 193

Oplysningsplakat om sundhed.

Rafiki yangu... 1 "Min ven, hvordan klarer du at bygge så godt et hus, under disse svære kår?" 2 "En af grundene er at vi har planlagt vores families størrelse." 3 (nederst:) "Gennem familieplanlægning opnås god sundhed."

TZ 194

Oplysningsplakat om sundhed.

Siku ya chanjo... 1 "Vaccinationsdage. Udryd sygdommen Polio." 2 "Tag dit barn hen og få en vaccination. Også selvom barnet allerede har fået en tidligere." 3 "Husk datoerne er 10-11 august 1996 og 14-15 september 1996"

TZ 195

Oplysningsplakat om sundhed.

SIKU YA UKIMWI... 1 "Den første december er det AIDS dag over hele verden. Menneskerettigheder for alle." 2 "En person der er smittet med AIDS har de samme rettigheder som en der ikke er. Og han eller hun trænger til at blive behandlet som et menneske og blive holdt af." 3 (kvinden:) "Nu om dage går mænd forbi mig uden at lægge op til noget." 4 (manden:) "Det er vigtigt at forstå, at den eneste vej til at undgå AIDS-smitte er at undgå sex med smittede."

TZ 196

Oplysningsplakat om sundhed.

Vizuri sana nimeelewa..1 "Jeg har forstået. Jeg takker. Vi vil begynde at bruge de nye metoder til familieplanlægning." 2 "Tak, du har hjulpet os med at forstå hvilke muligheder vi har for selv, at bestemme hvilke muligheder, vi har for børnebegrænsning." Skiltet på tegningen: "Nye metoder til børnebegrænsning: Piller. Vaccination. Pesar. Kondom." Undertekst: "Snak med sundhedsarbejderen med den grønne stjerne på kitlen. Han/ hun vil vejlede jer." Nederst: "Planlæg familien, også for din egen skyld."

TZ 197

Plantemedicin. Bark.

Barkstykke fra et træ. Medicin mod ledsmerter. Plantemedicinen er købt på markedet i Songea af en ældre mand, der stod og solgte denne og andre former for plantemedicin.

TZ 198

Plantemedicin i ampulflaske.

Denne medicin virker mod hudproblemer. Er købt på markedet i Songea af en mand der stod og solgte pulveriseret plantemedicin i sådanne ampulflasker. Ampulflaskerne havde han fået fra hospitalet i byen. Ved siden af at manden solgte plantemedicin solgte han også tobak (se lysbillede, og tobaksrullen i samlingen).

TZ 199

Plantemedicin i ampulflaske.

Denne medicin virker mod træthed. Er købt på markedet i Songea af en mand der stod og solgte pulveriseret plantemedicin i sådanne ampulflasker. Ampulflaskerne havde han fået fra hospitalet i byen.

TZ 200

Plantemedicin.

Rod. Stykke rod fra et træ. Medicin mod mavesmerter. Plantemedicinen er købt på markedet i Songea

TZ 201

Benstykke fra dyr.

Forældre giver småbørn denne om halsen. Det siges at børnene derved undgår problemer, når de får tænder, og at de derved får sunde tænder. Benstykket kommer fra en lille hjortear, der hedder 'Dikdik'.

TZ 202

Bog om betydningen af mad for sundheden.

TZ 203

Bog om fejlnæring.

'Ugonjwa wa ukosefu wa chakula bora', Sygdomme af mangel på god mad.

Diverse

TZ 204

Bog: Tanzania - på vej mod demokrati.

Af Jesper Heldgård. Forlaget Mellemløst Samvirke. 1996.

TZ 205

Præsidentbillede, Mkapa.

Billede af den nuværende præsident (i 1997, tiltrådt i 1995). Sådanne billeder hænger i alle officielle bygninger.

TZ 206

Kort over Tanzania

TZ 207

Præsidentbillede, Nyerere.

Nutidigt (det vil sige slutningen af 1990'erne) billede af Tanzanias første og hidtil mest populære og internationale bedst kendte præsident. Under billedet betegnes Nyerere som nationsfaderen ('Baba wa Taifa'). Da landet havde ham som præsident hang et lignende billede af ham i alle officielle bygninger og kontorer.

TZ 208a-e

Avis, 5 stk.

De nye tider med flere partier ses også i at antallet af forskellige aviser er steget voldsomt. Her et lille udvalg.

TZ 209a-c

Tidsskriftet Udvikling

Særnummer Tanzania. Nr.10/96 - 1/97

TZ 210 a-b

Tidsskriftet Kontakt

Særnummer Medicin - magt & afmagt nr.3 1998

Litteratur

Andersen, Jan Kjær, med flere. **Girl Power: Pigeliv.**

Mellemfolkeligt Samvirke. 1988.

(Om forskelle på teenagepiger i Danmark og Tanzania når det gælder skole, arbejde, uddannelse og fritid.).

Bast, K.K.C. **Hvad har du lært i skolen i dag?** Skarv 1979.

(Om 6 børns hverdag og skolegang 6 forskellige steder på jorden, heriblandt Tanzania.)

Boeses, Jannik, med flere. **Tanzania. Crisis and Struggle for Survival.**

Scandinavian Institute of African Studies. Uppsala. 1986.

Boye Andersen, Ida.. **Smilets land: en sygeplejerskes oplevelser i gæstfrihedens og smilets land Tanzania.** DMS-forlag 1989

(I dagbogsoptegnelser fra 1985-1989 skildrer forfatteren sit møde med den tanzanianske levevis, sin dagligdag på klinikken samt den kristne missionsvirksomhed.).

Brødremenigheden Danske Mission.. **Tro og Liv i Tanzania.** Forlaget Savanne 1992

Campell, Eric. **SOS flystyrt.** Gyldendal. 1991

(Chris flytter med sin far til Tanzania. Under flyveturen til missionshospitalet styrter maskinen ned på den øde Serengetislette, og Chris må, som den eneste uskadte, begive sig efter hjælp.).

Christensen, Otto. **Tutaonana Tanzania, 'På gensyn Tanzania'.**

Greens Forlag. 1995.

Clausen, Carl Christian. **Drengen og Bjerget.** Munksgård. 1988

(En 14-årig dreng i Tanzania fortæller om sit arbejde som bærer fir hvide turister, der vil bestige bjergene Kilimanjaro. Om det hårde slid og drømmen om at slippe ud af fattigdommen).

Landestrategi for Tanzania. Strategi for dansk bilateralt udviklings samarbejde med Tanzania. DANIDA/ Udenrigsministeriet. 1996.

Forchhammer, Bergit. **Hr. lærer, De spilder vores tid.**

Hjulet. 1984.

(En mosaik af erindringer, skolestile, synspunkter og fotos fra en gymnasieskole i Tanzania. Med fotos og tegninger).

Førde, Bjørn, med flere /redaktion). **Ms i Syd: 1997-98: partnere og aktiviteter.**

Mellemfolkeligt Samvirke. 1997

(Om MS' projekter i den 3. verden samt lokale samarbejdspartnere. Korte portrætter af den enkelte lande og af mennesker herfra.).

Gram, Steffen. **Sundhed og sund sans.**
Historien om Tanzanias Sundhedsvæsen.
Danida. 1978.

Haxthausen, Tørk. **Hos de sorte.**
Gyldendal. 1987.
(Forfatteren var udsendt af Danida fra 1971-75, og fortæller om de mange sammenstød og modsætninger mellem europæiske og afrikanske normer og mellem den gamle og den nye kultur.).

Hviid Poulsen, Nils, med flere. **Penselstrøg fra Tanzania - oplevelser fra halvandet år som volontør.**
Forlaget Savanne. 1993.
Jesper Linell (red.). Miljøproblemer i Tanzania - og nye tendenser i bistandspolitikken. Den Ny Verden, årgang 25, nr. 4. Center for udviklingsforskning 1992.

Karup, Svend Åge. **Tanzania.**
Afrika Biblioteket, Munksgård. 1988.
(Beskrivelse af den traditionelle landsby og ujamaa-landsbyen, landbrugets problemer og produkter, industrudviklingen, uddannelsesforhold samt politisk indflydelse på og styring af udviklingen.).

Kimambo, I.N., med flere. **A History of Tanzania.**
Kapsel Educational Publications. 1997.

Kirknæs, Birthe (redigering). **Hadithi: fabler og eventyr fra Tanzania.**
Per Kofod. 1988

Knud Vilby. **Tanzania - fra drøm til virkelighed.**
Mellempøkeligt Samvirke. 1988.

Kolstrup, Jens. **Bwana Mkubwa.** Lademand Læremidler. 1988.
(Fætrene Saidi og Omari fra Tanzania er begge dygtige vil gerne på kostskole. Der er kun råd til at sende den ene af sted, og det giver familieproblemer.).

Larsen, Alex Frank. 1989. **Usambare: Afrikas grønne magnet.**
Gonzo, København. (En kritisk skildring fra en af Afrikas ældste og biologisk reigest regnskove med en belysning af den vestlige verden og lokalbefolkningens rovdrift på naturen, samt mulighederne for at redde den døende regnskov.).

Lund Nielsen, Jytte. 1991. **En smag af Afrika: et år som volontør i Tanzania.**
Brødremenighedens Danske Mission. (Forfatteren, der har tilbragt et år som volontør i Brødrekirken i det vestlige Tanzania, skildrer sit møde med afrikanerne og sin erkendelse af, at afrikanerne er rige på deres måde og vi danske fattige på vores måde.).

Odgaard, Rie. 1989. **Hvad får afrikanske kvinder ud af fivillgebistanden?**

en undersøgelse af bistandseffekt for kvinder af MS-aktiviteter i Tanzania.
Mellempfolkeligt Samvirke.

Rasmussen, Anders Serup og Morten Elkjær. 1993. **Tanzania - en økonomisk og politisk oversigt.**
DANIDA/ Udenrigsministeriet.

Schøiler, Ebbe. 1989. **Et skjold mod sygdom.**
Danida.

Stjerne, Frank og Henrik Fisker. 1986. **Tanzania – Udvikling med forhindringer.**

Torm, Uffe. 1985. **Vand til Tanzanias landsbyer.**
DANIDA/ Udenrigsministeriet.

Vilby, Knud. 1988. **Tanzania - fra drøm til virkelighed.**
Mellempfolkeligt Samvirke. (Synspunkter på de sidste 25 års bistandshjælp til Tanzania, måden den blev givet på, dens følgerikningerm afhængigheden der fulgte med, de manglende resultater samt forholdet til valutafonden.).

Væggemose, Anna-Lise, med flere. 1994. **Smilets land, dødens land.**
Det Danske Missionssselskab. (Om et af Afrikas hårdest ramte aids-områder, Kagereregionen i Tanzania, og om det Danske Missionssselskabs oplysningsarbejde og hjælpearbejde blandt aids-smittede og efterladte i regionen.).

Westerlund, David. 1980. **Ujamaa na Dini. A Study of Some Aspects of Society and Religion in Tanzania, 1961-77.**
Stockholm.

World Bank. 1992. **Tanzania AID Assessment and Planning Study.**
Report No. 9825-TA.